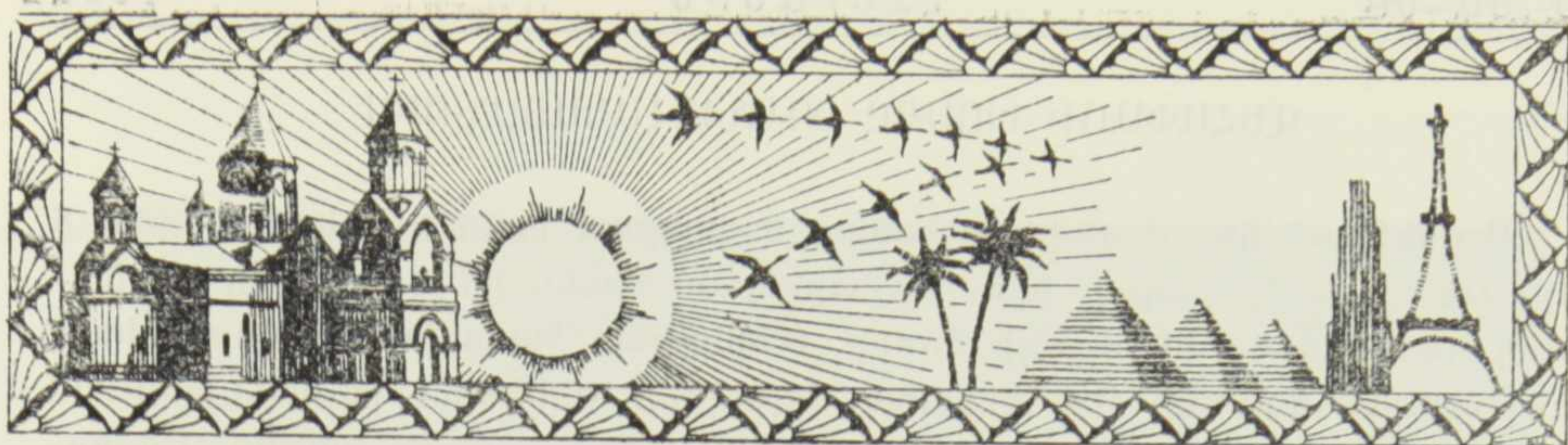

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՅՅԸ ՌՈՒՄԻՆԻԱ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 26

Վեհափառ Հայրապետը, հրավիրված լինելով Ռումինիայի Օրթոդոքս Եկեղեցու ինքնագլխության 110-ամյակի և Պատրիարքության 70-ամյակի տոնակատարությանը, Հայաստանից Ռումինիա մեկնեց՝ մասնակցելու և իր շնորհավորանքը անձամբ բերելու Ռումինիայի Օրթոդոքս Եկեղեցու հավատացյալ հոտին և նրա գահակալ Թեոկրիստ Պատրիարքին:

Հայոց Հայրապետի օդանավը վայրէջք կատարեց Ռումինիայի մայրաքաղաքի «Օտոպեն» օդանավակայանում հինգշաբթի, հոկտեմբերի 26-ին, տեղական ժամանակով ժամը 10.00-ին:

Գարեգին Ա. Կաթողիկոսին դիմավորելու էին եկել Ռումինիայի Օրթոդոքս Եկեղեցու գլուխ Թեոկրիստ Պատրիարքը, Մոլդովայի թեմի միտրոպոլիտ Դանիելը, Պանատի թեմի միտրոպոլիտ Նիկոլայը, Սիբիուի թեմի միտրոպոլիտ Անտոնինը, Թեոֆան եպիսկոպոսը և այլ հոգևորականներ: Ներկա էին նաև Ռումինիայի բարձրաստիճան կառավարական անձինք՝ Ռումինիայի նախագահ Իոն Իլիեսկուի հատուկ ներկայացուցիչ, կրոնի հարցերով գլխավոր խորհրդական տիար Պ. Օպալսկին, կրոնական գործոց նախարար Իլիե Ֆոնտան:

Օդանավակայանում էին նաև Ռումինիո և Բուլղարիո հայոց հոգևոր առաջնորդ Տիրայր արքեպս. Մարտիկյանը՝ թեմի հոգևոր դատով, Ռումինիայում և Մոլդովայի Հանրապետությունում Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ և լիազոր դեսպան Գևորգ Ղազինյանը, ՀՀ դեսպանատան աշխատակիցներ, Ռումինիայի հայոց միության վարչության նախագահ Վարուժան Ոսկանյանը, հայ համայնքի ազգայիններ՝ հանձինս պարոնաք Հակոբ Բրնգյանի, Ժիրայր Կյուլպենկյանի և այլոց:

Ամենայն Հայոց Հայրապետը օդակայանի հանդիսավոր սրահներից մեկում իր ողջույնի խոսքն ուղղեց Թեոկրիստ Պատրիարքին, Ռումինիայի վսեմաշուք նախագահ Իոն Իլիեսկուին, պետական բոլոր անձանց, ներկաներին՝ հեռուստատեսության ու ռադիոյի միջոցով ռումին ժողովրդին՝ մաղթելով, «որ այս երկիրը (Ռումինիան) շարունակի իր վերելքը՝ Աստծուն, մարդկությանը և ռումին ժողովրդին ծառայելու համար»:

ՎԵՀԱՓԱՌԻ ԽՈՍՔԸ ՕԴԱՆԱՎԱԿԱՅԱՆՈՒՄ

Ռումինիան հայ ժողովրդի համար հարազատ տուն է եղել դարերից ի վեր: Ես էլ այսօր գալով, ինձ իմ հարազատ տանն եմ զգում, երբ մանավանդ գտնվում եմ իմ սիրելի եղբոր՝ Թեոկթիստ Պատրիարքի մոտ՝ կիսելու իր ուրախությունը Ռումինական Օրթոդոքս Եկեղեցու ինքնագլխության (ավտոկեֆալության) և անկախության 110-րդ տարեդարձի առթիվ: Ես ողջունում եմ Ռումինական Հանրապետությանը, նրա վսեմաշուք նախագահին, բոլոր պետական անձնավորություններին և ցանկանում եմ ի խորոց սրտի, որ այս երկիրը շարունակի իր վերելքը Աստծուն և մարդկությանը և Ռումինական ժողովրդին ծառայելու համար: Քառորդ դար առաջ ես այցելել եմ այս երկիր, բայց հիմա գալիս եմ այնպիսի մի ժամանակ, երբ այն կերպարանափոխվել է, պայծառակերպվել: Մենք եղբայր ժողովուրդներ ենք եղել, մասն Ռումեն և Հայ Եկեղեցիները: Անկախության այս շրջանին ավելի ևս պետք է սերտանա մեր եղբայրությունը: Կաղորթեմ Աստծուն, որ այս տոնակատարությունը լինի մի նորոգման առիթ:

Օրվա երկրորդ կեսին, ժամը 13.00-ին, Վեհափառ Հայրապետն իրեն ուղեկցող Տիրաչր արքեպս. Մարտիկյանի և Արտակ աթղ. Տիգրանյանի հետ հրավիրվեց Ռումինիայի Օրթոդոքս Եկեղեցու Պատրիարքարան՝ ճաշի, որին մասնակից եղան մասն Օրթոդոքս մյուս Եկեղեցիների գահակալները և պատվիրակությունները:

Տոնակատարությանը մասնակցելու համար Բուխարեստ ժամանեցին հետևյալ պատվիրակությունները. Կոստանդնուպոլսից՝ Տիեզերական Պատրիարք Բարթողոմեոս Ա-ն, Ալեքսանդրիայից (Եգիպտոս)՝ Պարթենիոս Պատրիարքը, Բուլղարիայից՝ Մաքսիմ արքեպիսկոպոսը, Սերբիայից՝ Պավել Կերման Պատրիարքը, Կիպրոսից՝ Խրիստոստոմոս արքեպիսկոպոսը, Անտիոքի և Երուսաղեմի Պատրիարքների ներկայացուցիչները, Չեխիայի, Ֆինլանդիայի, Լեհաստանի, Ծապոնիայի, Ալբանիայի Օրթոդոքս Եկեղեցիների պետ արքեպիսկոպոսները, Հունաստանի Եկեղեցու պատվիրակությունը, Հոռմից՝ Կաթոլիկ Եկեղեցու ներկայացուցիչ կարդինալ Կասիդին, այլ եպիսկոպոսներ և հրավիրյալներ, Եկեղեցիների Համաշխարհային Խորհրդի և Եվրոպայի Եկեղեցիների Համագումարի ներկայացուցիչները, Անգլիայից՝ Անգլիկան Եկեղեցու պետ Քենթրբերիի արքեպիսկոպոսի ներկայացուցիչը:

Ժամը 16.00-ին Վեհափառ Հայրապետը ներկա գտնվեց Թեոկթիստ Պատրիարքին «HONORIS CAUSA» պատվավոր դոկտորի կոչման և համապատասխան դիպլոմի շնորհման հանդիսավոր արարողությանը, որը տեղի ունեցավ Ռումինիայի պետական համալսարանում, ռեկտոր պրն. Կոնստանտինեսկուի միջոցով:

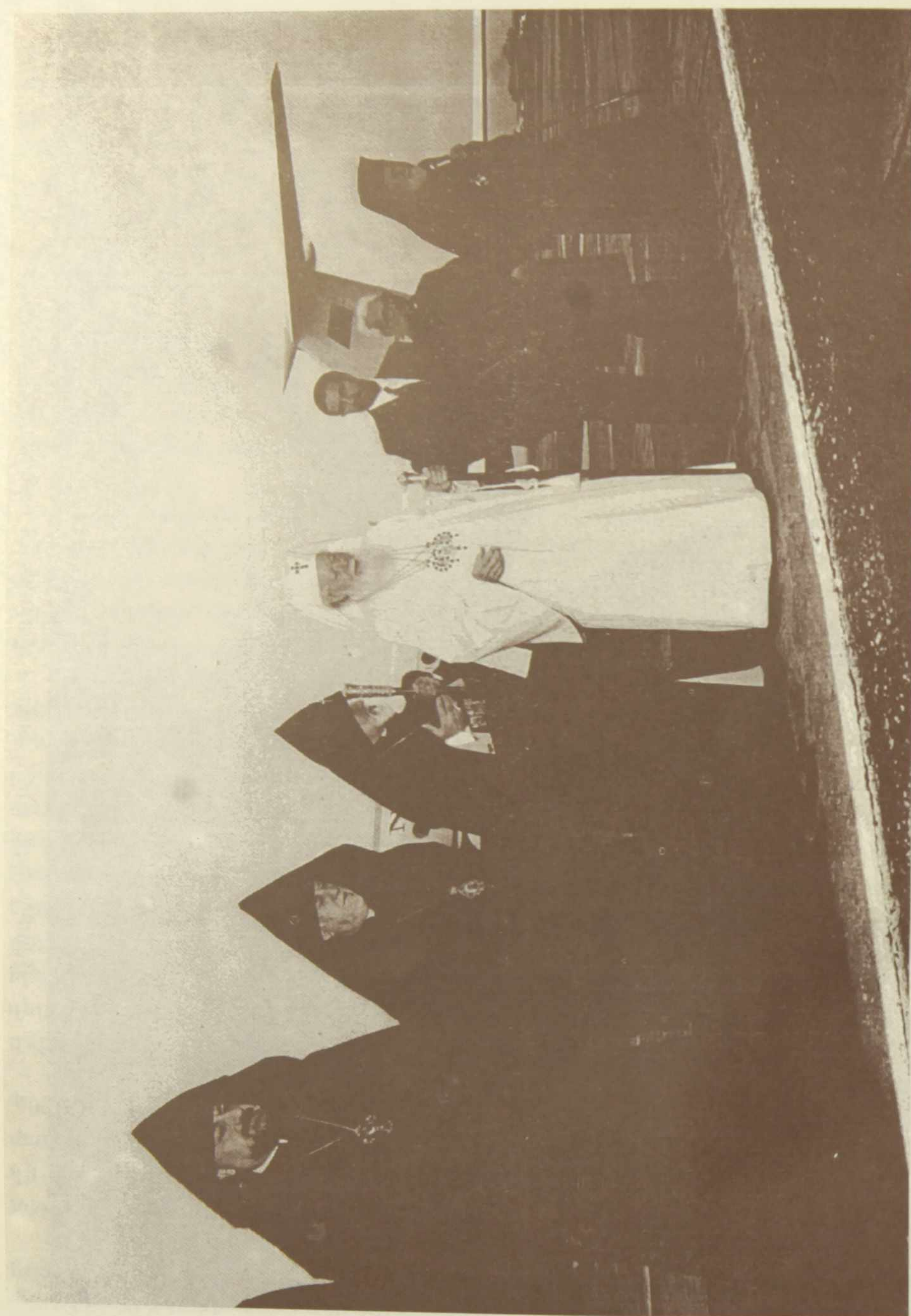
Նույն օրը, ժամը 19.00-ին, Վեհափառ Հայրապետը, ինչպես մասն տոնակատարությանը մասնակցող մյուս պատվիրակությունները հրավիրվեցին Պատրիարքարանի սրահներից մեկը, որտեղ Վեհափառին, ինչպես և մյուսներին հիշատակի նվերներ մատուցվեցին՝ ձեռաց խաչ և պանակեներ:

Այդ արարողությունից հետո բոլոր ներկաները Պատրիարքարանի ճաշարահում մեկտեղ ընթերցին:

Այդպես ավարտվեց Վեհափառ Հայրապետի Ռումինիա այցելության առաջին օրը:

Ավանդական աղ ու հացով ղիմավորում օրհնավականյանում

Օղանավակայանում Թեոֆիլոս Պատրիարքի հետ

Բացօթյա զմայրացի ընթացում

Դիմապրում Խորհրդարանի շենքի մոտ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 27

Ռումին Եկեղեցու ինքնագլուխ հռչակվելու տոնակատարությանը հրավիրյալ բոլոր հյուրերը առավոտյան ժամը 8.00-ին ուղևորվեցին դեպի Պատրիարքարան: Այդ օրը Ռումին Օրթոդոքս Եկեղեցին նաև տոնում էր իր մեծագույն սրբերից մեկի՝ Դիմիտրիուսի հիշատակը, որը համարվում է Բուխարեստ քաղաքի պահապան սուրբը:

Վեհափառ Հայրապետին, ինչպես և մյուս հյուրերին եկեղեցականներից կազմված թափորը առաջնորդեց դեպի այն վայրը, որտեղ գեղեցիկ տաղավարի ներքո հանգչում էր Սբ. Դիմիտրիուսի մասունք-պահարանը, որին օրեր ի վեր երկրպագելու և նրանից օրհնություն ստանալու համար էր գալիս Բուխարեստի ողջ բնակչությունը: Այնուհետև մայրավանքի բակում պատրաստված բացօթյա մեծ բեմի վրա մատուցվեց հանդիսավոր ս. պատարագ՝ մասնակցությամբ Օրթոդոքս Եկեղեցու Պատրիարքների, արքեպիսկոպոսների և ներկայացուցիչների:

Պատարագի ընթացքում հավատացյալ ժողովրդին ուղղված խոսքով հանդես եկավ Թեոկրիստ Պատրիարքը՝ հայտնելով հատկապես իր ուրախությունն ու շնորհակալությունը բոլոր հյուրերին:

Պատարագի վերջավորությանը մաղթանքի և շնորհավորանքի խոսք ունեցան Օրթոդոքս Եկեղեցու պետերն ու ներկայացուցիչները: Այստեղ իր ողջույնի խոսքն ասաց նաև Ղպտի Օրթոդոքս Եկեղեցու պետ Շենուդա Պատրիարքը:

Պատարագի ավարտին, ժամը 14.00-ին, Բուխարեստ քաղաքի հարգի հուրանոցներից մեկի ընդարձակ սրահում ճաշկերույթ սրվեց Թեոկրիստ Պատրիարքի պատվին, որի ծննդյան 80-ամյակն էր և քահանայական ձեռնադրության 45-ամյակը:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28

Ռումին Եկեղեցու ինքնագլխության և անկախության տոնակատարության հանդիսությունը տեղի ունեցավ հատուկ ծրագրով պատրաստված նիստով, որը կապացավ ռումին պետության Ազգային Ժողովի սրահում:

Ներկա գտնվեց նախագահ Իլիեսկուի ներկայացուցիչը, քանզի նախագահը դեռ չէր ժամանալ Նյու Յորքից, որտեղ մասնակցում էր ՄԱԿ-ի գագաթաժողովին: Ներկա էին նաև Սենատի, Պառլամենտի նախագահները, վարչապետ Նիկոլաե Վըկերոյուն և այլ նախարարներ:

Այստեղ էին նաև հրավիրված հոգևորականները և Ռումին Եկեղեցու բարձրաստիճան հոգևոր դասը:

Պաշտոնական հյուրերի շարքում էին նաև Ռումինիայում մյուս երկրների ներկայացուցիչները, որոնց թվում Ռումինիայում Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ և լիազոր դեսպան Գևորգ Ղազինյանը: Հրապարակային ելույթներ ունեցան Թեոկրիստ Պատրիարքը, Տիեզերական Պատրիարք Բարթոլոմեոս Ա-ն, Մոլդովայի և Բուկովինայի Դանիել միտրոպոլիտը, Յաշի միտրոպոլիտը, Ռումինիայի աստվածաբանական համալսարանի ռեկտոր հայր Դումիտրու Պոպեսկուն, նախագահի ներկայացուցիչ Վիկտոր Օպալսկին, Ռումինիայի Խորհրդարանի Սենատի նախագահ Օլի-

վիու Գերմանը, վարչապետ Նիկոլայե Վըկըրոյուն, Ռումինիայի Ակադեմիայի նախագահ Վիրջիլ Կոնստանտինեսկուն:

Քույր Եկեղեցիների շարքից խոսք ունեցավ Գարեգին Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Վատիկանի ներկայացուցիչ կարդինալ Կասիդին, Եկեղեցիների Համաշխարհային Խորհրդի (ԺՆՆ) ներկայացուցիչ վերապատվելի Վեզլի Ախարաժան: Հանդիսավոր նիստն ավարտվեց Թեոկրիստ Պատրիարքի խոսքով:

Օրվա երկրորդ կեսին, ժամը 14.00-ին, բոլոր ներկաները հրավիրվեցին ճաշկերույթի նախագահ Իոն Իլիեսկուի մոտ:

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ ՌՈՒՄԻՆԱԿԱՆ ՈՒՂՂԱՓԱՌ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԱՆԿԱԽՈՒԹՅԱՆ 110-ՐԴ ԵՎ ԻԲՐԵՎ ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ ՃԱՆԱՉՄԱՆ 70-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐԶԻ ԱՌԻԹՈՎ ԽՈՍՎԱԾ ՌՈՒՄԻՆԻԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆՈՒՄ

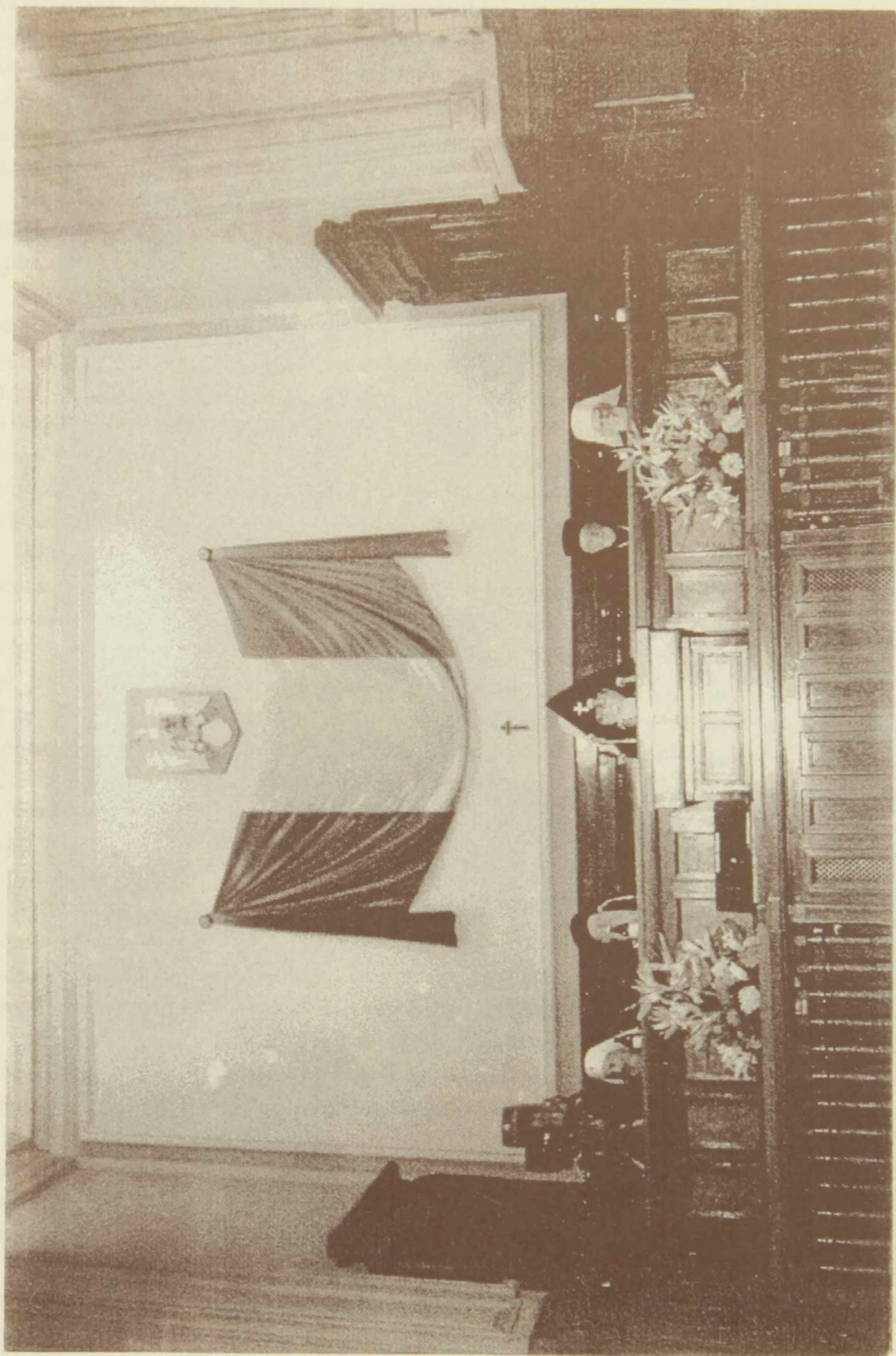
Փառք և գոհություն կվերառաքեմ առ Սբ. Երրորդություն, մեր երկնավոր Հորը, Որդվույն և Սբ. Հոգվույն, ինձի տված ըլլալուն համար այս ուրախ առիթը Ռումեն Ուղղափառ քույր Եկեղեցվո հետ բաժնելու իր անկախության 110-րդ և պատրիարքության բարձրացման 70-րդ տարեդարձներուն առիթով: Անձնապես և հանուն Հայաստանյայց Եկեղեցվո կողջունեմ, Ձերդ Սրբություն, եղբայր ի Քրիստոս՝ Թեոկրիստ Պատրիարք, հարգարժան անդամներ Սբ. Սինոդի, հոգևորականներ և հաժատացյալ ժողովուրդ Աստուծո, անդամներ Ռումեն Ուղղափառ Սբ. Եկեղեցվո:

Կողջունեմ նաև բոլոր իմ ուղղափառ եղբայրներս, Նորին Սրբություն Բարթողոմեոս Ա Տիեզերական Պատրիարք և բոլոր պետեր և ներկայացուցիչներ Ուղղափառ Եկեղեցիներու ընտանիքին, որոնք ներկա են այստեղ՝ նույն ուրախությունը բաժնելու:

Հատկապես ուրախ եմ վկա դառնալով այն էկյումենիկ ոգիին և համաքրիստոնեական տարողության, որով դուք հարստացուցած եք այս հանդիսությունը՝ ներկայությամբը տարբեր Եկեղեցիներու պետերուն, ներկայացուցիչներուն և էկյումենիկ մեծ կազմակերպություններուն, ինչպես Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին և Եվրոպական Եկեղեցիներու Համաժողովին:

Արդյո՞ք այս մեկը պարզ արտահայտությունը չէ էկյումենիկ գիտակցության հառաջընթացին, մեր ներկա քրիստոնեական իրավիճակին մեջ, երբ անհատ Եկեղեցիի մը մեկ իրագործումը կամ անոր կյանքին մեջ նշանակալից դեպքի մը վերհիշումը մասնա մը կկազմեն ամբողջ քրիստոնյա Եկեղեցվո կյանքին: Ես կշնորհավորեմ ձեզ, սիրելի ռումանացի եղբայրներ և քույրեր, որ ձեր Եկեղեցվո այս մեծ տարեդարձին այսպես էկյումենիկ երանգ տված եք: Թող այս էկյումենիկ ոգին մեր քրիստոնեական վկայության մնալուն ճանապարհը դառնա, երբ կմոտենանք երկրորդ հազարամյակի ավարտին և կպատրաստվինք դիմավորելու երրորդ հազարամյակը մեր բոլորիս Տիրոջ՝ Հիսուս Քրիստոսի առաջնորդությամբ:

Այս առիթով կշնորհավորեմ նաև Ռումանիո պետությունը, գլխավորությամբ Ն. Վ. Իոն Իլիեսկուի, Ռումանիո նախագահին, ինչպես նաև ռումանացի ամբողջ ժողովուրդը, որովհետև կհավատամ, որ այս տոնախմբությունը նաև ազգային ուրախության և հպարտության առիթ է: Ո՞վ կրնա

Վեհապառ Հայրապետը ելույթ է ունենում Ռումինիայի Խորհրդարանում

Վեհապառ Հայրապետը օրհնում է Հայաստանի դեսպանական դրոշմը

մոռնալ, որ Ռումանիո Ուղղափառ Եկեղեցին ամբողջապես միաձուլված է ռումանական ազգային կյանքի պարունակին, որուն ամբողջ մշակույթը և ազգային ոգին ու պատմությունը ներթափանցված են քրիստոնեական հավատքով՝ ուղղափառ սրբազան ավանդությամբ: Թող ձեր ազգային պատմության նոր ժամանակաշրջանը շարունակե վայելել այդ քրիստոնեական հավատքի բարիքները, մանավանդ արդիական ժամանակներուն, որոնք այնքան վճռադրոշմ նկարագիր ունին:

Ողջույնի այս հակիրճ խոսքիս մեջ հետևյալ մտածումները կուզեմ փոխանցել որպես տեսակ մը հայկական մասնակցություն ռումանական հոբելյանական այս տոնակատարության:

ա) Ռումանական Ուղղափառ Եկեղեցին անցնող դարերու ընթացքին շոշափելիորեն արտահայտած է քրիստոնեական հավատքը՝ գրեթե անընդմիջաբար փորձաքարի զարնվելով, դժվար պահեր հաղթահարելով, հալածանքի և պաշարի տոկալով: Պարզ խոսքով՝ Ռումանիան հաճախ ապրած է «Գերսեմանին» և «Գողգոթան»... Ռումանացի ուղղափառ ժողովուրդին համար մարտիրոսությունը տեսական, աստվածաբանական մտածողության առարկա չէ եղած այնքան, որքան կենդանի փորձառություն մը՝ միշտ հարության տեսիլքով և հավատարմությամբ ու տոկունությամբ ապրված:

Ահավասիկ գոյութենական վկայություն մը, որ մեզ՝ հայերս, և ձեզ ռումանացիներդ, կմիացնե եղբայրական կապով: Հռոմեական կաթոլիկ պատմաբան մը ըսած է. «Նահատակությունը հայոց պատմագրության հոմանիշ է»: Կհավատամ, այս բնորոշումը ճիշդ է նաև Ռումանական Ուղղափառ Եկեղեցվո պատմության համար: Գոհություն Աստուծո, որ Իր շնորհքով և պարգևած գործությամբ մենք վերապրած ենք բոլոր նեղություններեն և դժվարություններեն և կշարունակենք ապրիլ, և ապրիլ ստեղծագործ կերպով: Պետք է բաժնենք մեր քրիստոնյա եղբայրներուն և քույրերուն հետ այս պատգամը. այն է, որ Խաչը կառաջնորդե դեպի հարություն, երբ կապրըվի խաչելության արարքին ընդմեջեն և մեր Տիրոջ՝ Հիսուս Քրիստոսի խաչելության մասնակից դառնալով:

բ) Չեմ ուզեր շատ ծանրանալ պատմության վրա: Մեր քրիստոնեական վկայությունը կշարունակենք աջսօր՝ նոր պայմաններու մեջ և նոր մարտահրավերներու առաջ: Ռումանացիներ և հայեր՝ երկու ազգերս ալ, նոր թոթափած ենք բռնակալությունը և ուրիշներու կողմե մեր շահագործումը:

Հրճվանքով կտեսնեմ այն իրականությունը, որ ձեր Եկեղեցին վերանորոգման նոր շրջան մը կբոլորե: Նոր կառուցված եկեղեցիները, ձեր աստվածաբանական ճեմարանները, դպրեվանքները և համալսարանները թիվով ավելցած են: Ուսանողներու թիվը մեծապես աճած է: Բանավոր և հրատարակյալ քարոզչությունը լայն տարողություն գտած է և բազում նման գործունեություններ ուժական ներդրում են և արգասաբեր: Այս բոլորը վերանորոգումի ճշմարիտ նշաններ են: Թող Աստուծո անունը փառավորվի:

Մոտավորապես նույն կամ նման նշաններ սկսած են երևիլ մեր Հայ Եկեղեցվո կյանքին մեջ ի Հայաստան և հարտասահման: Ամենայն խոնարհությամբ կփափաքիմ փառք և գոհություն վերառաքել առ Աստված, որ պատիվը ունեցա ընտրվելու Ծաղրագույն Պատրիարք և Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց ազատ և անկախ Հայաստանի մեջ: Ազատության նոր շունչ մը կա այսօր Հայաստանի մեջ, ինչպես արևածագ մը, բազմաձյա ձմեռնային

խավարե ետք: Յոթանասուն տարվան հալածանքը և ուրացումը քրիստոնեության պետք է այժմ վերասրբագրվի:

Ռումանական Եկեղեցվո անկախացման 110-րդ տարեդարձը ոսկի առիթ մըն է ձեր Եկեղեցվո վերանորոգության շարժումը առավել ևս պայծառացնելու բազում մարզերու մեջ՝ հոգևոր, ծիսական, կրթական, մշակութային և ընկերային: Մենք հայերս կպատրաստվինք տոնելու մեր Եկեղեցվո պաշտոնական հիմնադրման կամ Հայաստանի մեջ քրիստոնեության պետական կամ ազգային կրոն հռչակման 1700-րդ տարեդարձը: Կհուսամ և կաղոթեմ, որ այս դարադարձը ևս առիթ հանդիսանա մեր Եկեղեցվո վերանորոգության և անոր առաքելության ընդլայնման մեր ժողովուրդին համար ի Հայաստան և ի սփյուռս աշխարհի:

Հետևաբար, մենք կարիքն ունինք սերտ գործակցության՝ կատարելու համար այն պարտականությունը, որ վստահված է մեզի մեր Տիրոջ կողմե:

գ) Բոլորդ տեղյակ եք, որ Հայ Եկեղեցին ներկայություն եղած է Ռումանիո մեջ ավելի քան վեց հարյուր տարիներե ի վեր: Ռումանացի ժողովուրդը և Ռումանական Ուղղափառ Եկեղեցին միշտ ալ ցուցաբերած են գործակցության օրինակելի վարքագիծ մը՝ հյուրընկալելով և բարեկամական կապեր հաստատելով հայ ժողովուրդի զավակներուն հետ, որոնք այս օրհնյալ երկիրը հասան հաճախ փախուստ տալով ցեղասպանությունե՝ գործադրված իրենց իսկ հայրենիքին մեջ: Անոնք այստեղ գտած են ջերմ օճախներ Ռումանիո տարբեր շրջաններուն մեջ: Եթե մենք եղբայրներ և քույրեր եղած ենք տառապանքի ժամանակներուն մեջ, հիմա պետք է դառնանք գործակիցներ խաղաղության և անկախության տարիներուն: Այնպիսի դեմքեր, ինչպիսիք են Ն. Եորգան, Հ. Ծ. Սիրունին, Փրոֆ. Չիթեսքուն և մեր երջանկահիշատակ նախորդը՝ Վազգեն Ա. Կաթողիկոսը, մեզի՝ այսօրվան ապրողներու համար փարոսներ են, երբ կնայինք ապագային: Այս քրիստոնեական հանձնառության, եղբայրության և ավելի սերտ գործակցության պատրաստակամության ռզիով կողջունեմ այս նշանակալից պահը Ռումանական Ուղղափառ Եկեղեցվո կյանքին մեջ: Կհավատամ, որ այս առիթը և մեր հասարակաց պատմության այս դարձակետը մեր բոլորին համար օրհնության աղբյուրի պիտի վերածվին:

Թող Տերը այս օրհնյալ առիթը վերածե Ռումանական Ուղղափառ Եկեղեցվո բազմահարուստ վկայության նոր ժամանակաշրջանի մը՝ ի փառս Աստուծո, ի բարգավաճումն ռումանացի ժողովուրդին՝ որպես աստվածահանո ծառայություն մը Տիեզերական Եկեղեցվո և համայն մարդկության: Ամեն:

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ
ՀՈՎՀԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՅՅԸ ՌՈՒՄԻՆԱՀԱՅՈՑ ԹԵՄ

ՀՈՒՏԵՄԲԵՐ 29

Ենթյա (Հոկտեմբեր 26—28) հանդիսություններին և նիստերին մասնակցելուց հետո, Հայոց Հայրապետն իր անդրանիկ հովվապետական այցը բերեց Ռումինիայում բնակվող հայ զավակներին:

Հոկտեմբեր 29-ին, կիրակի, Գշուտ Խաչի տոնի օրը, սուրբ պատարագի ընթացքին, որը մատուցում էր Արտակ արեղա Տիգրանյանը, Ամենայն

Հայոց Հայրապետը զանգակների դողանջի ներքո, հոգևոր հայրերի ուղեկցությամբ հանդիսավորապես մուտք գործեց Ռումինիայի հայոց առաջնորդանիստ Սուրբ Հրեշտակապետաց եկեղեցի: Հայոց եկեղեցին լեցուն էր հավատացյալներով: Հայոց Հայրիկի խոսքը լսելու և օրհնությունները ստանալու էին եկել Բուխարեստի չորս կողմերում բնակվող հայորդիներ: Սրբազան պատարագի արարողությանը Վեհափառի կողքին ներկա էին Ռումինահայոց թեմի առաջնորդ Տիրաչ արքեպիսկոպոս Մարտիկյանը, Բուխարեստի հայոց համայնքի հոգևոր հովիվ Զարեհ ծ. վարդապետ Պարոնյանը, Սուչավուչից, Կոստանցայից, Յաշից և այլ շրջաններից քահանա հայրեր և սարկավագներ:

Այս առիթով Վեհափառ Հայրապետի հետ աղոթելու էր եկել Թեոկթիստ Պատրիարքի ներկայացուցիչ, Պանատի միտրոպոլիտ Նիկոլայը: Պատարագին ներկա էին նաև Ռումինիայում և Մոլդավիայում Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ և լիազոր դեսպան տիար Գևորգ Ղազինյանը, Ռումանիայում հավատարմագրված Լիբանանի դեսպան տիար Էմիլ Պետրանը:

Սրբազան պատարագի մատուցման ավարտին, հանուն իր ժողովրդի, Վեհափառին ուղղված ողջույնի և բարիգալստյան ջերմ խոսքով հանդես եկավ Ռումանահայոց թեմի առաջնորդ Սրբազան Հայրը՝ մաղթելով Վեհափառին, **«որ Աստված երկար ընե Զեր կյանքի օրերը, որպեսզի Դուք դառնաք հայ հավատքի հոգևոր շաղախը»:** Ապա Վեհափառ Հայրապետը, Սրբազան Հոր շնորհակալության և ողջույնի խոսքից հետո, եկեղեցու խորանից իր հոտին ուղղեց օրհնաբեր և մխիթարիչ իր խոսքը:

Աստծուն փառք և գոհունակություն ընծայելուց և առաջնորդ Սրբազանին, Թեմական Խորհրդին, հոգևորականաց դասին և համայնքային կազմակերպություններին իր շնորհակալության և գնահատանքի խոսքն ասելուց հետո Վեհափառ Հայրապետը խոսեց Խաչի խորհրդի մասին: Հորդորեց և խրախուսեց ժողովրդին, որ գիտենան խաչի զորությամբ ապրել իրենց կյանքը, այսինքն՝ զոհողության առաքինությամբ արժեցնել իրենց կյանքը: **«Այս ձևով միայն դուք կարող եք շենացնել ձեր կյանքը և մասնակից դառնալ հայության նոր կյանքի կշռույթին ազատ և անկախ Հայաստանի և համայն Սփյուռքի հետ»:** Հորդորեց Մաշր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հետ հաղորդ մնալու և լիցքավորվելու նրանից ճառագայթող հավատքի զորությամբ:

Պատարագի ավարտին հայոց առաջնորդարանում Վեհափառ Հայրապետը շուրջ 45 րոպեների տևողությամբ անգլերենով հարցազրույց ունեցավ Ռումինիայի ազգային հեռուստատեսության **«Նորություններ»**, **«Կրոնը և կյանքը»** հաղորդումների գլխավոր խմբագիր Քրիստիան Ունտիանուի հետ, որն էլ հաջորդ օրը եթեր հեռարձակվեց հեռուստատեսությամբ:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 30

Վեհափառ Հայրապետը, մախապես ունենալով Ռումինիայում Հայաստանի Հանրապետության դեսպան տիար Գևորգ Ղազինյանի հրավերը, ժամը 10-ին այցելեց հայկական դեսպանատուն: Վեհափառին ուղեկցում էին Տիրաչ արքեպիսկոպոս Մարտիկյանը, Զարեհ ծ. վարդապետ Պարոնյանը, Արտակ արքեղա Տիգրանյանը, քահանա հայրեր, ազգային ներկայացուցիչներ: Դեսպանատան մուտքի առջև Վեհափառին դիմավորեցին աղ ու հացով, որն էլ օրհնելով և ճաշակելով Նորին Սրբությունն ուղղվեց դեպի դեսպա-

նատուն: Հյուրասիրության ընթացքին պրն. դեսպանն իր և դեսպանատան մյուս աշխատակիցների անունից ողջունեց և շնորհակալություններ հայտնեց Ամենայն Հայոց Հայրապետին:

Վեհափառ Հայրապետը, իր խոսքը ուղղելով հայոց դեսպանին և ներկաներին, իր ուրախությունն արտահայտելուց հետո, շեշտեց կարևորությունն ու օգտակարությունը Հայաստանի Հանրապետության դեսպանատան Ռումինական պետության և Հայաստանի պետության միջև օրեց օր զարգացող փոխհարաբերությունների գործում և գնահատեց հաջ. համայնքի բերած նշանակալից դեսպանատան առաքելությանը:

Այնուհետև Վեհափառը իրեն հիշատակ դեսպանատանը նվիրեց Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի պատկերով բյուրեղապակյա գեղեցիկ ծաղկաման: Ապա «Պահպանիչ» աղոթքով օրհնեց հայոց եռագույնը և դեսպանատունը, ասելով.

Այսօր ես բախտավոր եմ զգում և փառք եմ տալիս Աստծուն, որ երբ ոտք դրեցի ռումինական հողի վրա, մեր շատ սիրելի Սրբազանի, հոգևորական դասի, մեր եկեղեցու ներկայացուցիչների կողքին տեսա մեր հայրենիքի ներկայացուցիչը մեր ազգայինների հետ միասին: Դա ինձ համար, վրստահ եմ նաև ձեզնից շատերի համար, եզակի ուրախության մի պահ է և այս պատճառով ցանկանալով ցանկացա, ինչպես ասում է Սուրբ գրական խոսքը, որ անպայման այս այցելության ընթացքում իմ ծրագրի մեջ հատուկ տեղ ունենա այս մտերմիկ այցելությունը ձեր դեսպանատուն, տուն ոչ միայն ձեր, այլ նաև մեր ազգի զավակների համար, որոնք ապրում են Ռումինիայի մեջ: Ես տեսա, թե ինչպես, երբ այս երկրի Խորհրդարանի ամբիոնից խոսք առնելու պատիվը տրվեց ինձ, իմ դիմաց նստող անձերի՝ օտար դեսպանների կենտրոնում նստել էր Հայաստանի Հանրապետության դեսպանը: Այդ պահը ես երբեք չեմ մոռանա:

Երբ Հայոց Հանրապետության արտաքին գործոց նախարարը առաջին անգամ ոտք դրեց Միացյալ Ազգերի Կազմակերպության շենք, և նստեց աթոռին, նրա դիմաց գրված էր՝ «Արմենիա»: Հայաստան վերադառնալու ճանապարհին իրեն ընդունեցի. Ռաֆֆա Հովհաննիսյանն էր նա, ում մանկությունից ճանաչել էի Առաքելյանում: Իր հոր՝ Ռիչարդ Հովհաննիսյանի ուսուցիչն էի եղել Վրացյանի օրոք, երբ նա ճեմարանի մեջ ուսանող էր:

Իսկ նրա որդուն՝ Ռաֆֆուն ասացի. «Տղաս, ես ոչ մեկին նախանձելու սխալմառ չունեմ. Կաթողիկոս եղել եմ, քիչ թե շատ գրող եմ նաև, նախանձելու պատճառ չունեմ, բայց մեկտեղ, Աստված թող ների իմ նախանձս, ես նախանձեցի քեզ, որ դու եղար այն անձը, որ ՄԱԿ-ի մեջ կանգնեցիր հարյուր հիսուն պետությունների ներկայացուցիչների առջև ու ութը միլիոն հաշվվող քո հաջ ժողովրդի ներկայացուցիչը եղար, և դա ինձ համար մեծ նշանակություն ուներ: Երբ հայկական դեսպանատուն եմ զնում, դեսպանատան ո՛չ շենքին եմ նայում, ո՛չ պատերին, ո՛չ աստիճաններին, ո՛չ էլ ուրիշ արտաքին երևույթներին, այլ այն գաղափարին, որ ես այլ ազգերի մեջ դիմագիծ ունեմ, անուն ունեմ, և այդ անունը այս դեսպանատնով է արտահայտվում Ռումինիայի մեջ, ուրիշ երկրների մեջ՝ ուրիշ անուններով, բայց հայոց դեսպանատունը հայոց տունն է, Հայոց Եկեղեցու կողքին, Հայոց Եկեղեցուց անբաժան:

Այդ նույն օրը, ժամը 12-ին, Վեհափառ Հայրապետը եղավ հայկական գերեզմանատանը, որտեղ Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ մատուան մեջ իր նախա-

Առաջնորդարանի բանգարանի վերաբացման րախից

Ազգային առաջնորդարանում

գահությանը հոգեհանգստյան պաշտոն կատարվեց բոլոր անշեցյալների համար:

Հայոց Հայրապետն այցելեց Ռումինիայի վերակազմյալ թեմի առաջնորդ Հուսիկ արքեպիսկոպոս Զոհրապյանի, ազգային հերոս Հարություն Զաքրյանի, Պետրոս Վարդապարտյանի, մտավորականներ՝ բանաստեղծ-պատմաբան Հակոբ Սիրունիի, ուսուցիչ-բանաստեղծ Զարեհ-Պլպուլ Պարոնյանի, Վազգեն Ա. Վեհափառ Հայրապետի հոր և այլ մտավորականների և ազգայինների շիրիմներին:

Ժամը 13.00-ին Վեհափառն իր Հայրապետական այցելությունը բերեց հայոց եկեղեցուն կից Ռումինահայ գաղութի մշակութային կենտրոն, որտեղ նա ականատես եղավ տպարանի և խմբագրության աշխատանքներին, ուր խմբագրվում և հրատարակվում են «Արարատ» և «Նոր կյանք» թերթերը և այլ հրատարակություններ, այցելեց երիտասարդաց ակումբ:

Վեհափառին ողջույնի և շնորհակալության խոսքով դիմավորեց Հայկական Միության վարչության նախագահ Վարուժան Ոսկանյանը: Վեհափառն իր օրհնության և գնահատանքի խոսքով հանդես գալով կոչ արեց ներկաներին՝ փարվելու Հայ եկեղեցուն, գործակցելու նրա հետ ավելի նրվիրյալ աշխատանքով:

ՎԵՀԱՓԱՌԻ ԽՈՍՔԸ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՏԱՆԸ

Սիրելի Սրբազան, հոգևոր եղբայրներ, հարգարժան դեսպան Հայաստանի, սիրելի պատգամավոր պրն. Ոսկանյան և անդամներ վարչության և ամբողջ միության,

Ես հաճախ եմ ասում. մեր Տերը՝ Քրիստոս Ինքը, երբեք գրասեղան չունեցավ, երբեք թղթակցություն չունեցավ, նամակ գրել, նամակներ ստանալ, մեկ խոսքով՝ վարչական կյանքի այնպիսի ձևեր չունեցավ, որոնք մարդուն կհեռացնեն ժողովրդից: Քրիստոս Աստված լինելով՝ մոտեցավ ժողովրդին, ժողովրդին գնաց, ժողովրդի մեջ եղավ, խոսեցավ, գնաց ծովեզերք, նավի վրա ելավ, գնաց փողոց, գնաց տաճարի մուտքը, մտավ տները, մեկ խոսքով՝ ուր ժողովուրդն է ապրում, Աստված այնտեղ է Իր ներկայացուցիչների միջոցով: Հովվապետական այցելությունները իմ կյանքիս մեջ կարևոր մեկ տեղը պիտի գրավեն, և արդեն եթե հետևեցիք այս անցնող վեց ամիսներին, երբ Աստված ինձ տվեց շնորհքը, որ լինեմ այս ժողովրդի հոգևոր պետը, ես առաջին անգամ ասացի. «Ծանաչեմ զիմսն և ճանաչիմ յիմոցն»: Պետք է ես ճանաչեմ իմ ժողովրդին, և ժողովուրդս պետք է ճանաչի ինձ:

Ծանաչելը ի՞նչ է նշանակում: Թղթով կարող եմ ճանաչել՝ անուն, մականուն, թվական, տեղ: Այդ ճանաչել չէ: Զինատանն էլ կարող եմ ճանաչել այդպես: Ծանաչել, նշանակում է հաղորդվել, զգալ ժողովրդի ապրումները քո մեջ, զգալ, թե ժողովուրդը ինչ է ակնկալում եկեղեցուց, զգալ, թե ժողովուրդը ինչպես է կապված եկեղեցուն, զգալ, թե ինչու է հեռու մնում, մեկ խոսքով՝ այդ կենդանի հաղորդությունն է, որ հոգևորականի կոչումն ու պարտականությունն է: Մենք ուղարկված ենք, մենք մեզ չենք քահանա դարձրել, այլ Աստված: Ժողովուրդն է կանչել մեզ, և մենք պիտի այդ ժողովրդի մեջ լինենք, և այսօր ես բախտավոր եմ, որ առիթը ունեմ ումիմահայ գաղութը տեսնելու:

Այսօր ես այստեղ Հայկական Միության կենտրոնի մեջ եմ գտնվում:

Այն մարդը, որ Միության անդամ կդառնա, այնտեղ պիտի գա, այն, որ վարչական պատասխանատվություն կգրադեցնե, կնշանակե, որ ինքը պատասխանատվություն կգրա՝ հանդեպ Աստուծո, հանդեպ ազգին, հանդեպ հայրենիքին, հանդեպ Եկեղեցուն: Մեր եկեղեցին այսօր շատ պետք ունի, շատ-շատ պետք ունի մարդու: Ով պիտի ստանձնի պատասխանատվություն. այս պետք է այսպես լինի, մյուսը պետք է այդպես լինի, պետք է լինի, պետք է լինի: Այո՛, ես էլ գիտեմ ձեր չափ, բայց ով պետք է կատարի: Ո՛ր եմ մարդիկ, ո՛ր եմ քաջ մարդիկ: Մի օր, Աստվածաշնչից եմ բերում այս պատմությունը, Աստված ասաց. «Ես կուզեմ ժողովրդիս ուղարկել հովիվ: Շատերն ասացին. Ես չեմ կրնար, ես չեմ կրնար, իսկ Եսայի մարգարեն ասաց. «Ահավասիկ ես, առաքեալ զիս, (Ահավասիկ ես, զիս դրկե), բայց իմ շրթունքներս պիղծ են»: Աստված նրա շրթունքներին կրակը մոտեցրեց ունելիով, և սրբվեցին նրա շուրթերը: Եվ գնաց ժողովրդին, ծառայեց ժողովրդին:

Նաև Հիսուս ամեն բան կարող էր անել, Աստված էր ամենակարող: Բայց մարդիկ ընտրեց՝ տասներկու առաքյալները, յոթանասուներկու աշակերտները: Ուղարկեց և ինքն էլ գործեց մարդոց մեջ: Մեր ազգն էլ պետք ունի կամավոր ծառայություն ստանձնել գիտեցող անձերի: Եթե երբեք մենք կազմակերպություններ չունենանք մեր գաղութների մեջ, մենք իբրև ազգ կորսված ենք: Եթե ես փոքր ժամանակս դպրաց խմբի անդամ չլինեի մեր գյուղի եկեղեցու մեջ, եկեղեցական չէի դառնա: Եթե երբեք մեր շատ մը կազմակերպությունները՝ երիտասարդական, բարեսիրական, քաղաքական, մշակութային, կրթական, չղլային, ինչպես պիտի մեր ազգը արտասահմանի մեջ դիմանար: Պետությունն ունեինք մենք, ո՛վ պահեց մեր լեզուն, կազմակերպությունները պահեցին: Նրանցից գլխավորագույնը Եկեղեցին է: Կազմակերպությունները, սակայն, կգան և կգնան ժամանակների հետ, բայց Եկեղեցին հավիտենական է, կմնա:

Ես հարյուրերեսունմեկերորդ Կաթողիկոսն եմ: 130 հոգի ինձնից առաջ գործել են և բոլորն էլ ծառայել են եկեղեցու միջոցով Աստծուն, բայց ժողովրդի միջոցով: Եվ եթե երբեք մենք չունենանք այսպես կամավոր, այդ բառն է, որ ես կշեշտեմ, կամավոր ծառայություն, իրենց կամավոր ծառայությամբ ազգանվեր գործին չմասնակցող անձեր, ես կենթադրեմ, որ մեր ազգը շատ երկար չի կարող դիմանալ, մանավանդ Հայաստանից դուրս՝ արտասահմանի մեջ:

Հիմա ամեն մարդ իրավունքի մասին է խոսում. կենդանիների իրավունք, կանանց իրավունք, հաշմանդամների իրավունք, վարորդների իրավունք: Իրավունք, իրավունք, իրավունք: Ռուս մեծ գրող Սոլժենիցինը վտարանդիությունից վերադառնալով Ռուսաստան, ասաց. «Արևմուտքի մեջ ես շատ լսեցի իրավունք բառը, բայց չլսեցի պարտականություն բառը: Շատ քիչ լսեցի»: Շատ խորունկ դիտողություն է: Մենք իրավունք ունենք, մենք իրավունք ունենք, մենք իրավունք ունենք: Ինչի՞ իրավունք ունենա, եթե պարտականություն չունենա: Պիտի պարտականությունդ կատարես, որ ունենաս իրավունք:

Շատ գեղեցիկ և սքանչելի մի միտք կա 1863 թ. արևմտահայ Ազգային Սահմանադրության մեջ: Հիմա նոր սերունդը մոռացել է. «Ամեն անհատ պարտականություն ունի ազգի հանդեպ, և ամեն ազգ պարտականություն ունի անհատի հանդեպ»: Ինչ որ քո պարտականությունն է նրա հանդեպ, նրա իրավունքն է, ինչ որ նրա պարտականությունն է քո հանդեպ, քո իրավունքն է: Առանց պարտականության իրավունք գոյություն չունի:

Այս պատճառով էլ ես, որ քիչ թե շատ կարդացել եմ ռումինահայ գաղութի պատմությունը, և այստեղ գալուցս առաջ էլ բացեցի Հակոբ Սիրունու գիրքը՝ «Հայոց Եկեղեցին Ռումեն հողի վրա», մահ Աշոտ Աբրահամյանի «Հայ գաղթավայրերի պատմության» Ռումինահայությանը վերաբերող հատվածը: Ձեր անցյալի մասին բավական կարդացի, և 25 տարի առաջ էլ եղել եմ այստեղ, քիչ թե շատ ճանաչել եմ ռումինահայությանը և ձեզ մի հարցում կուղղեմ. ինչո՞վ մնաց ռումինահայությունը: Այս եկեղեցիով: Այս ամբողջ եկեղեցին ոչ թե իբրև միայն զուտ հոգևոր, նեղ իմաստով կրոնական կենտրոն, այլ ամբողջ ազգ իր մեջ համախմբող: Եկեղեցու կողքին ահավասիկ այս տունն է, անդին թանգարանը, գրադարանն է, մշակույթի կենտրոնը, անդին՝ առաջնորդարանը, վարչական եկեղեցական կենսությունը: Այս համալիրն է, այս ամբողջությունն է, որ ձեզի կտա ամեն իրավունք, եթե դուք միշտ շեն պահեք այս ամբողջը:

Դեռ ականջիս մեջ հնչում են բառերը մեր ամենասիրելի Վազգեն Ա. Կաթողիկոսի, երբ որ իրեն կհանդիպեի, երբ ես Կիլիկիո միաբան էի, Կիլիկիո Աթոռի զավակ էի, Կիլիկիո Աթոռին Կաթողիկոս էի.

— Տղաքս, հասկցե՛ք ինձի, չեմ կրնար ընել,—կըսեր:

Գիտեմ, կհասկնամ, այլ էր ժամանակը: Ըրավ գերագույնը մարդը: Էջմիածինը շենցուց: Ով որ կերթա Էջմիածին, կհպարտանա: Եվ պարտականությունը կատարեց: Պարտականությունը կատարելու համար իրավունք ունի բոլորիս հարգանքին: Բայց եթե պարտականությունը չկատարեք, ինչով պիտի իրավունքը ունենար ամբողջ ժողովրդի հարգանքին: Որպես վերջին խոսք ցանկանում եմ ասել, թե մի հուսահատվեք, եթե նեղությունների հանդիպեք: Ես գիտեմ, փոքր գաղութների մեջ, ուր հայությունը թվով շատ մեծ չէ, մարդիկ ներքին դժվարություններ կունենան. մեկը բան մը կըսե, մյուսը՝ կնեղվի, մեկը տեղ մը կնստի, մյուսը՝ կնեղվի, ասանկ բաներ կըլլան, բայց այդ պզտիկ բաներից վեր պետք է մնանք: Այս Միության մեջ երբ կգտնվեմ և այս Միությանը կուզեմ բաժակ բարձրացնել, կուզեմ, որ այս գաղափարները այս բաժակի հետ տանեք ձեզ հետ: Սրանք իմ կարդացած գրքերից քաղված ճշմարտություններ չեն, կյանքովս ապրած եմ:

Մի՛ հուսահատվեք: Այս ազգը եթե ապրել է այսքան տարիներ, ինչո՞ւ այսօր չպիտի ապրի, ի՞նչն է, հուսահատության պատճառն ի՞նչն է: Հուսահատություն և հայություն այնպես են, ինչպես ջուրը և կրակը: Իրար կողք չեն կարող դրվել այս երկուսը՝ հայություն և հուսահատություն: Թող Աստված բոլորիս զորացնի, և դուք էլ միշտ բարձրանաք ձեր կյանքում և միշտ հավատարիմ մնաք հայությանն ու մեր հայրենիքին:

Երեկոյան ժամը 17.30-ին Վեհափառ Հայրապետը հոգևոր դասի առաջնորդությամբ և «Հրաշափառի» երգեցողությամբ հանդիսավոր մուտք գործեց Ռումինիայի հայոց առաջնորդանիստ Ա. Հրեշտակապետաց եկեղեցի: Այստեղ Վեհափառը հանդիսատեսը եղավ իր պատվին կազմակերպված հոգևոր համերգին: Ներկա էին Ռումինիայի և Բուլղարիայի հայոց թեմի առաջնորդ Սրբազան Հայրը, ողջ հոգևոր դասը, Ռումինիայում ՀՀ դեսպան տիար Գևորգ Ղազինյանը, Ռումինիայում Լիբանանի դեսպան տիար Էմիլ Պետրանը, հաջ ազգայիններ, հայ և ռումին հավատացյալներ: Եկեղեցու երգչախմբի կատարմամբ հնչեցին «Քրիստոս յարեալ», «Ուրախ լեր», «Հրեշտակային», «Սուրբ սուրբ», «Ընդորեալ», այլ շարականներ և պատարագի հատվածներ: Երգողների մեծ մասը ռումինացի երիտասարդներ էին:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 31

Առավոտյան ժամը 10.30-ին Հայոց Հայրապետն իրեն ուղեկցող հոգևոր հայրերի հետ այցելեց **Քլորուշանի** 19-րդ դարի Ս. Աստվածածնի վերափոխման ռումինական օրթոդոքս վանք, ուր բնակվում էին շուրջ 40 միաբաններ: Վանքի մուտքին Վեհափառին դիմավորեց վանահայր Լավրենտիոսը, որն էլ վանականների երգեցողությամբ Վեհափառ Հայրապետին և հյուրերին առաջնորդեց դեպի Տաճար: Այստեղ աղոթքից հետո Վեհափառն իր օրհնության խոսքն ուղղեց միաբանությանը՝ մաղթելով «նոր վերելք և նոր իրազործումներ»: Այցելեց վանքի թանգարան, գանձատուն, ծանոթացավ վանական կյանքի պայմաններին:

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՕՐՀՆՈՒԹՅԱՆ ԽՈՍՔԸ ՎԱՆՔԻ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆԸ

Միտեցյալ Սրբազան եղբայր, ներկայացուցիչ մեր սիրելի հոգևոր եղբորը Թեոկտիստ Պատրիարքի և վանահայրը այս վանքի, հոգևոր տեսուչ, սիրելի վարդապետներ և սաներ, ժառանգավոր ուսանողներ,

Մեր այսօրվա այցելությունը պատմական այս վանքին մի նոր լույս և նոր գույն ավելացրեց իմ այցելությանը Ռումանիո-Օրթոդոքս Եկեղեցուն: Շքեղ տոնակատարությունները, հանդիսավոր պատարագները, պետական և կրոնական անձերուն՝ Պատրիարքներուն, արքեպիսկոպոսներուն հանդիպելուց հետո, ես ժողովրդին կտեսնեմ իր հոգևոր շրջագծի մեջ և աղոթքի իր կյանքի մեջ և ավելի մոտից կճանաչեմ Ռումինական Օրթոդոքս Եկեղեցին աղոթքի պահին:

Ես գալիս եմ Հայաստանից: Հայաստանն էլ մի հին երկիր է, քրիստոնեության իբրև օրրան, օջախ: Դուք տոնեցիք ձեր Եկեղեցու անկախության, ինքնագլխության 110-րդ տարեդարձը: Մեր Եկեղեցին 2001 թվականին պիտի նշի իր անկախության 1700-ամյակը: Մենք, հետևաբար, պատմության մեջ խորունկ ակնարկներ ունեցած ժողովուրդներ ենք՝ ռումինական և հայ ժողովուրդները: Այս վանքը, ինչպես կտեսնենք, կխոսի իր պատկերներով: Ավետարանի թարգմանությունն է այս տաճարը և վանքը: Հայաստանի մեջ երբ մենք այցելենք հին եկեղեցիները, քարերը խոսում են հավատքից և հավատքով:

Մենք անցյալ չենք. անցյալ ունենք, հետևաբար՝ մենք նոր արթնացող, վերստին արթնացած ժողովուրդներ ենք, մի նոր շրջանի մեջ մտած՝ թե՛ ռումինական պատմության և թե՛ հայկական պատմության: Դուք մանավանդ, երիտասարդներ, կնայեք դեպի ապագան: Քրիստոնեական հավատքը երբեք չի կարող սահմանափակվել ժամանակով և տարածությամբ: Սրանից տարիներ, դարեր առաջ այս եկեղեցու մեջ ապրած և գործած հոգևորականներ կային: Հիմա կարգը մեր՝ ապրողներիս համար է, որ մենք էլ արժեցնենք մեր քրիստոնեական հավատքը այսօրվա կյանքի մեջ:

Ես կուզեմ նաև իմ գոհությունը առ Աստված արտահայտել, որովհետև հայ ժողովրդի զավակները ռումինական հողի վրա ավելի քան 600 տարիներ կապրեն, իրենց Եկեղեցվո համաձայն, իրենց քրիստոնեական հավատքը: Երեկ և առաջի օր ես եղա Բուխարեստի մեր ժողովրդի զավակների հետ: Տեսա իրենց գրադարանը, տեսա իրենց դպրոցը, տեսա իրենց

տպարանը, տեսա իրենց առաջնորդարանը, տեսա իրենց հովվական եկեղեցին, տեսա, որ հայ կյանքը ռումինական ազատ կյանքի պայմանների տակ, այս օրհնյալ հողի վրա կշարունակվի: Մենք էլ Հայաստանի մեջ մի նոր ազատության շրջան ենք ապրում ահավասիկ 4—5 տարիներից ի վեր:

Հիմա նոր երիտասարդներ են սկսել եկեղեցի գալ: Այս տարի մեր կենտրոնական հոգևոր նեմարանի մեջ ունենք արդեն 100 սան, դպրեվանքացիներ: Ուրիշ երկու վանքերի մեջ էլ ունենք պզտիկ դպրեվանքներ: Աշակերտների թիվը կրկնապատկված է: Հավատքը վերստին կապրի մեր ժողովրդի կյանքի մեջ:

Ավելի ուշ, ժամը 12-ին, Վեհափառ Հայրապետը ուղղվեց դեպի Ցիգոնեշտ՝ այցելելու համար տեղի 19-րդ դարի կուսանաց վանք, որ այսօր բնակվում են շուրջ 150 միաբան քույրեր: Այստեղ աշխատում են և իրենց գործարանում հյուսում եկեղեցական զգեստների համար կերպաս:

Այստեղ, աղոթքից և Ներսես Շնորհալու «Առաւօտ Լուսոյ» երգելուց հետո, Վեհափառ Հայրապետն իր օրհնության և բարեմաղթանքի խոսքն ուղղեց միաբան քույրերին: Երկար տարիների արդյունաշատ կյանք և արևշատություն մաղթեց Ռումինական Օրթոդոքս Եկեղեցու պետ Թեոկրիստ Պատրիարքին:

Նույն օրը, ժամը 18.00-ին, հոծ բազմության ներկայությամբ Վեհափառ Հայրապետը կտրեց բացման ժապավենը Հայոց առաջնորդարանին կից վերանորոգված և վերջնական տեսքի բերված թանգարանի: Վեհափառը թանգարանին նվիրեց Էջմիածնից բերված փայտե խաչքար: Վեհափառը բարձր գնահատեց ջանքերը առաջնորդ Սրբազան Տիրայր արքեպիսկոպոսի, թանգարանի պատասխանատու Զարեն ծ. վարդապետ Պարոնյանի, Ռումինահայ Մշակութային Միության նախագահ պրն. Վարուժան Ոսկանյանի, եկեղեցու բարերարներ Ժիրայր Կյուլպենկյանի, Հակոբ Քրմզյանի և բոլոր նրանց, ովքեր իրենց արթուն մասնակցությունն են բերում Ռումինահայ համայնքի կյանքին:

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔԻ ԽՈՍՔԸ

Սիրելի Սրբազան առաջնորդ Ռումինիայի և Բուլղարիայի, սիրեցյալ հոգևոր եղբայրներ, հարգարժան դեսպաններ, պետական անձնավորություններ, ազգային ժողովականներ, բարերարներ և թանկագին եղբայրներ ու քույրեր,

Այս պահը մեր անդրանիկ հովվապետական այցելության մեջ անմոռանալի և քաղցրագույն պահերից մեկը պիտի մնա անկասկած: Եթե երբեք Աստված ինձ ժամանակ տա իմ հովվապետական այցելության մասին գրելու, և եթե երբեք գրիչս մեղանից հանեմ, սրտիս մեղանին մեծ պիտի թաթխեմ՝ գրելու համար այս տողերը, զորս պիտի հատկացնեմ այս թանգարանի բացման պահին: Սա ինձ համար ուրիշ պահ է: Այստեղ՝ թանգարանի մեջ, որ երբեմն դուք կկոչեք գանձատուն, այստեղ խոսում է հոգին, անմեռ հոգին, անմահ հոգին, և կավելցնեմ՝ անմահացուցիչ հոգին: Մարդիկը կերթան, արվեստը, հոգևոր արժեքը կմնա: Մեր գրիչներն ասում էին. «Ձեռքս երթա, դառնա ի հող, գիրս մնա յիշատակող»:

Գիտեմ, ձեռքից անդին է գիրը, հոգին վեր է, քան մարմինը, և ասոր վկան զանձատունն է, որ կխոսի, որ կնվագե անմահության երգը՝ անմահացուցիչ արժեքների հավերժությունամբ: Ի՞նչ է արվեստը, բարեկամներ, ի՞նչ է մշակույթը: Քարը կառնես՝ քարը քար է լեռան վրա, քարը քար է պատի վրա, քարը քար է գետնի վրա: Բայց երբ որ մի արվեստագետ առնի այդ քարը՝ մարմարը, և հոգուց բխող ապրումների զորությամբը այդ քարին կուտա հարվածներ և այդ քարեն դիմագիծ մը կբերե, գաղափար մը կարճանացնե, այն ժամանակ քարը կդադրի քար լինելուց ու կդառնա խոսուն արձան: Երբ որ բանաստեղծը ճերմակ թուղթը կառնի ու սև մեկանով նրա վրա իր հոգուց բխող ապրումներ, զգացումներ, ձգտումներ, գանգատներ կարճանագրի, իր ձեռքը կերթա, բայց գիրը կմնա և կխոսի հավերժորեն:

Կառնես կտավ, անիմաստ կտավ մը, որ կրնա անկողնի շոր ըլլալ, բայց երբ որ նկարիչը անոր վրա գծեր, գույներ, ներդաշնակություններ կատեղծե, այն ատեն կտավը կտավ լինելուց կդադրի և գեղանկար կդառնա:

Կառնես ձայնը, աղմուկ էլ կարող է լինել ձայնը, բայց ձանի մեջ տակտ դնես, ներդաշնակություն դնես, երաժշտություն կդառնա, ու կերգես, կլսես շարականներ, մեր ժողովրդական երգեր, դասական երգեր: Չայնն էլ մեկնաբանության եղանակն է:

Կառնես ուրիշ քար մը, և այդ քարին վրա կուգա Մոմիկ վարդապետ մը ԺԳ դարու վերջերուն և ԺԴ դարու սկիզբին ու կքանդակե խաչքար մը: Ինքը կգնա, խաչքարը կմնա և կխոսի մինչև այսօր: Էջմիածնի Վեհաքանի մուտքի մոտ ով կգա, կտեսնի: Կտեսնի 1308 թվականին քանդակված խաչքարը, որ կխոսի և կխոսի: Վերածննդյան շրջանի ամենամեծ արվեստագետներից Միքելանջելոն երբ Մովսեսի քանդակը պատրաստեց, Հռոմից դուրս այն կանգնեցրեց: Լեռներն բերված՝ անձն, անգույն, անիմաստ մարմարին Մովսեսի կերպարանքը տվեց, որուն մորուքը ալիքներու նման իր դեմքեն կիջներ: Ետ գնաց մի քաջ, նայեց Մովսեսի արձանին, իր շինած արձանին, ինքզինքը այդ արձանի մեջ դրած պատկերին, իր հոգիին, և առավ զավագանը փոքրիկ, խփեց արձանին և ասաց. «Խոսիր Մովսես»: Եվ Մովսես կխոսի, մինչև այսօր կխոսի:

Մշակույթը հոգու հաղթանակն է նյութի վրա: Մշակույթը անմահությունն է մեր երկրավոր կյանքի մեջ թափանցող: Մշակույթը երկինքը երկրին կմիացնի: Մշակույթը երկրավոր մարդիկը կվերացնի, կհոգիացնի: Այսօր դուք այստեղ այդ մշակույթի տոնը հիմնեցիք, և ինչպես բացման պահին ես ասացի, այն անլուելի զանգակատուն մըն է: Դուք, սիրելի եղբայրներ, քույրեր, զավակներ Հայ Եկեղեցու, հավատարիմ զավակունք հայոց ազգի, պիտի չմոռանաք, որ եթե երբեք զանգակը չի լռեր, զանգակատունը միշտ կհնչե: Ականջ պետք է, որ ձայնը լսենք: Լռեցրեցին շատ զանգակներ մեր պատմության մեջ: Խփեցին լեզուները մեր զանգերի ու կոտրեցին, կապեցին և տարան, բայց հոգու միջից խոսող զանգակը ո՞վ կարողացավ լռեցնել: Ո՞վ: Եվ կհնչե այդ զանգը: Բայց ես կտեսնեմ, որ աշխարհը այսօր խժժալուր աշխարհ մըն է. այնքան ձայներ կան հեռատեսիլեն, ռադիոյեն, փողոցեն, թերթերեն: Չայնե՛ր, ձայնե՛ր խժժալուր, կուգան և մեր մանուկներուն, մեր երիտասարդներուն ականջները կխռովեն: Մաքրել պետք է մեր ականջները, որպեսզի կարողանանք լսել այս գեղարվեստի առարկաներուն, լուռ, անբարբառ ձայները:

Վեհափառ Հայրապետ Զլրուսանի Ս. Ասվածաժնի վերափոխման
վանքի տպարարությունների մասյանում իր տպարարությունները գրանելիս

Ամբիոնի խումբ

Աշխարհը նվաճում է մեզ: Աշխարհը սկսած է մեզ մեզնից հեռացնել: Աշխարհայնապաշտությունը, հաճոյապաշտությունը, փուշ, անհիմն արժեքների ետևից վազքը սկսել է մեր մեջ մեր հայկական ունկնդրությունը խրժժացնել, խժժացնել եմ ասում, հատակության մեջ կորսնցնել և անորոշության վերածել: Աշխարհի մեծագույն դեկավարներից մեկը մեր ժողովրդի համար ամենաձանր պահին ասաց, «Հայաստանին ծառայել նշանակում է քաղաքակրթությանը ծառայել»: Եթե այդ մարդը այդպես ասաց, մենք կծառայե՞նք այսօր մեր մշակույթին: Հարց եմ տալիս ձեզ: Այս է հարցումը, որ այս թանգարանը ձեզ է ուղղում: Մի թողեք այս թանգարանը որք, մեղք է: Դուք մեղք եք: Ոչինչ թող չկորչի այս ձայներից:

Այս խաչերն էլ կմնան մույնը, արվեստն էլ կմնա մույնը: 1401-ի կոնդակն էլ կմնա մույնը, ձեռագիրն էլ կմնա մույնը, բայց մենք կխեղճանանք, մենք կաղքատանանք: Մենք հոգուց կպարպվենք և կդառնանք հաճույքի մի մեքենա: Հետևաբար, այս թանգարանը Ռոմանիո հողին վրա մեր բաց թանգարանի, Հայաստան կոչված թանգարանի, երկնքի տակ բացված թանգարանի մանրակերտն է: Պատահ մը Հայաստան կկոչեմ այս թանգարանը: Մի փոքրիկ պատառիկ Հայաստանից բերված: Հայոց հոգու ծնունդ եղող արվեստի այս սքանչելի վկայությունների վրա կուգեմ, որ դուք գուրգուրաք և կարողանաք պահել այնպես բարձր և այնպես խոսուն, պերճախոս, որ ձեր կյանքում երբ նեղության հանդիպեք, այստեղ գաք, երբ հուսահատություն գգաք, այստեղ գաք, որպեսզի հույս ըմպեք, որպեսզի լույս ըմպեք, որպեսզի քաջություն առնեք այս հավերժահոս անմահությունից ճառող և երբեք չպարտվող մեր մշակույթից: Թող սա լինի հոգևոր դարմանատուն, թող սա լինի մեր հոգիների առողջության, հարազատության, ամբողջության մեկ փոքրիկ լաբորատուար: Ահավասիկ բառեր կգործածեմ արդի աշխարհեն, որպեսզի հասկանալի դառնամ մեր երիտասարդներին մասնավորապես: Եվ, ի վերջո, իմ մաղթանքս է, որ արվեստների լեզուն կենդանի մնա մեր ժողովուրդների մեջ, և իմ հպարտությունն է, որ մեր Մայր Հայրենիքի, այսօրվա ազատ, անկախ պետության տնտեսական ամենաձանր պայմանների տակ մեր բոլոր սրահները երաժշտական-մշակութային կյանքով կապրեն:

Խատրոնները բաց են: Եվ երբ որ հյուրեր են գալիս ու կտեսնեմ զիրենք՝ կհպարտանամ: Առաջ երեկոյան յոթին կամ ութին կսկսեին համերգները, թատրոնները, օպերաները, հիմա ժամը տասնմեկին, երկուսին, որովհետև երեկոնները էլեկտրականություն չունին: Հոգ չէ: Ժամը ի՞նչ կարժե: Կարևորը հոգին է, կարևորը զգայնությունը պահելն է: Կերակուրը ժամը մեկին ես կերել, թե տասներկուսին, կամ մույնիսկ կեսօրից հետո, ինչ հոգ: Կարևորը անոթի չմնալ հոգիեն, հոգևորից, հոգեկանից:

Եղբայրներս, բույրերս, կշնորհավորեմ ձեզ, ձեր Սրբազանին և ձեր Հայր Սուրբին, որ այնքան աշխատանք տարած է հնությունները հավաքելու և գուրգուրող ձևերով պահելու գայն նախանձախնդրությունը ունի, մեր ազգային թեմական իշխանության բոլոր բարերարներին, բոլոր այն անձերին, որոնք իրենց կյանքից մասնիկ մը խառնեցին և կխառնեն շարունակ մեր համայնական կյանքին, մեր ազգային կյանքին ռումինական այս օրինչալ հողի վրա: Ես որքան պիտի ուրախանայի, որ այստեղ լինեին նաև Ռումինիայի իշխանության ներկայացուցիչները և այստեղ մենք կարողանայինք իրենց ներկայությամբ հաշտնել մեր խոր շնորհակալությունները այն ազնվական վերաբերմունքի համար, որ Ռումինիայի պետությունը ցույց տը-

վեց և շարունակում է ցույց տալ մեր ժողովրդի նկատմամբ: Այդ բարյացակամությունից հարստացողը պիտի լինի Ռումինիան, Հայաստանով միասին:

Պզտիկներ, երիտասարդներ, դուք, այս մեր անուշիկ հայրիկներից, մայրիկներից օրինակ առեք: Դուք, երիտասարդներ, շենցուցեք այս երկիրը, որ օտարները ձեզ հարգեն: Դուք ձեզ հարգեցեք, որպեսզի օտարները ձեզ ավելի հարգեն:

Քիչ ժամանակ անց նույն թանգարանի առաջին հարկում, որտեղ գրանրվում էր ընդարձակ գրադարանային բաժինը, Վեհափառը շուրջ 150-ից ավելի ներկաների համար դասախոսեց՝ շեշտելով հատկապես հայ գաղութներում Եկեղեցու դերը և կարևորությունը:

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԴԵՐԸ ԵՐԵԿ ԵՎ ԱՅՍՕՐ

Սիրելի ունկնդիրներ՝ հոգևորականներ և աշխարհական անձեր, տիկնայք և պարոնայք,

Այսօր ես հռետորական խոսք, պաշտոնական արտահայտություն ունենալու համար չեմ եկել այս սրահ, այլ մի քանի մտածումներ պիտի կիսեմ ձեզ հետ այս երեկո:

Առաջինն այս է. Մենք քրիստոնյա չեղանք երեկ, ոչ էլ այսօր: Մենք քրիստոնյա ենք եղել դարեր-դարեր շարունակ:

Առաջին դարուց մենք ունինք ավանդությունը, կենդանի ավանդությունը, մեր Եկեղեցու մեջ ապրող ավանդությունը, որ մենք քրիստոնեության ծագումը Հայաստանի մեջ կպարտինք Քրիստոսի 12 առաքյալներից երկուսին՝ Թադեոսին և Բարդուղիմեոսին: Ցանկած էին հունդերը քրիստոնեության: Մի մոռանաք երբեք, մանավանդ հայ տիկիներ և օրիորդներ, դուք մի մոռանաք: Առաջին հայ մարդու, հայ անձի արյունը, որ թափվեց քրիստոնեության համար, այն Սանդուխտի արյունն էր՝ Սանատրուկ թագավորի աղջկա, որ առաջին հայածին քրիստոնյան եղավ, առաքյալից առաջ նահատակվեց: Հետո մենք ունեցանք սերմանողներ քրիստոնեական հավատքի, բայց նրանք բոլորն էլ մեկ անգամից չանեցին, կամաց-կամաց նրանք սաղմնավորվեցին, ծլարձակվեցին, և ծառը տնկվեց Գրիգոր Լուսավորչի կողմից 301 թ.:

Ես կուզեմ մեր ազգին մեջ հիմնական սխալ մը փոխվի, սրբագրվի: Այդ սխալը ես կկոչեմ ծայրահեղ աատիճանի անցելապաշտություն: Մենք հայեր ենք այս ըրեր ենք, մենք հայերս այն ըրեր ենք, երբ ուրիշներ քաղաքակրթության սեմին չէին մոտեցած: Կհպարտանանք մեր անցյալով, բայց այստեղ կգտնեմ վտանգ մը նաև: Հպարտությունը արդար է, եթե գիտակցական է և ոչ թե ձևական: Երբ հպարտացած արժեքովս կապրիմ և ոչ թե այդ արժեքը ես իմ հայրերուս կվերագրեմ և անոր դրամագլուխովը կապրիմ և անոր տոկոսովը կապրիմ: Ատիկա վատառողջ երևույթ մըն է: Կնմանի ժառանգի մը, որ իր հորմե ժառանգած գումար ունի և այդ գումարի տոկոսովը կապրի առանց ճիգի: Այդ անձը չի կարող առողջ անձ ըլլալ, մարդ կամ հայր ըլլալ:

Երեկը գեղեցիկ կողմեր ունեւ: Անցյալը, երեկը նաև ունեւ ժխտական կողմեր: Ո՞վ ըսավ, որ մեր անցյալը միշտ եղած է այնպես փայլուն, որ մենք գայն կներկայացնենք: Վարդանին անունը իբրև հերոս և իբրև Սուրբ կալան-

ծացնենք, բայց կմոռնանք, որ Վարդանին կողքին ունեցած ենք մահ Վասակ: Մեր պատմության մեջ ես հայ կյանքի ընթացքը կմամենեցնեմ հյուսվածքի մը՝ սպիտակ և սև թելերով հյուսված: Տեղ կա, որ սպիտակը ուժեղ է, տեղ կա, որ սևը ուժեղ է: Մենք մեր անցյալը ոչ թե պիտի աստվածացնենք, անցյալը մենք պիտի ճանաչենք, ըմբռնենք իր ճերմակ և սև, իր դրական և ժխտական, իր բարձր և ստորին բոլոր կողմերով: Դրա համար եթե մենք այսօրվա մեր կյանքը ապրենք միայն անցյալի շուքով, կմամենենք այն տարեց մարդուն, որ արդեն տարիքի բերումով, ֆիզիկական իր ուժերի սպառված լինելով չի կարող նոր իրագործումներ կատարել և կմխիթարվի իր անցյալի հուշերով:

Անհատը կձերանա: Բոլորս էլ պիտի ձերանանք, բայց ոչ ազգը: Ազգը ձերություն չի ճանաչում: Եթե ճանաչի՝ մահ կգա: Ազգը վերանորոգվող ուժ մըն է: Սերունդե-սերունդ նոր ավիշ ծծող կյանքեն, Աստուծո տված տաղանդեն, անցյալի փառքեն, ապագայի երազեն, տեսիլքեն ուժ ըմպող և կյանքին մայրող հավաքական անհատականություն մըն է ազգը:

Էռնեստ Ռերման կըսե. «Ազգը հավաքական հոգի մըն է»: Մենք տարբեր երկրներ ծնած ըլլալով, այդ հավաքական արև հոգիին կպատկանինք: Ես ձեզ առաջին անգամ կտեսնեմ, բայց ինձ համար օտար չեք: Կըրնա սրահին մեջ ռումանացի ազգը ըլլալ, շատ կհարգեմ, բայց այս հաղորդությունը չեմ գգար, ինչպես ձեզ հետ կզգամ: Ոչ թե անոնք արժեք չունին, ո՛չ, անոնք իրենց արժեքը ունին, բայց մենք ալ ունինք մեր համայնորեն գգալու, իրարմով հավաքական հոգիին մասնակցելու գիտակցության ուժը:

Եկեք բոլորս էլ մեկ հիմնական ճշմարտության անդրադառնանք, որ մենք ինչ որ ենք, հավաքականորեն ենք և ոչ թե անհատականորեն: Ես ձեզ երեկ պատմեցի, վերին սրահին մեջ, պատմությունը այն հային, որ ինքզինքը կնույնացներ իր անցյալի հարստությանը հետ և ապագային կնայեր այդ հարստության տված գործությամբ:

Սիրելիներ, իմ առաջին կետս հետևաբար. մոռանանք անցելապաշտության այդ ծայրահեղ մոտեցումը: Անցյալը հարգենք, ոչ թե անցյալի գերին լինելով, այլ անցյալից ներշնչման ուժ առնենք:

Անցյալը անցյալ է: Ներկան անցյալին հետ կապելը արվեստ է, ազգի մը գործության ամենակարևոր ուժը: Եվ, հետևաբար, պատմությունը անցյալ կրնա ըլլալ մեզի համար՝ բառ, գերիշ ուժ մը: Եվ կրնա ըլլալ դաստիարակ: Ո՞ր մեկը կընտրենք: Պատմության գերին չդառնանք, անցյալով կաշկանդված անձ չդառնանք, բայց և անցյալից չկտրվենք, չենք կրնար: Մենք զմեզ կտրացած կզգանք, եթե կտրվինք: Այդ անցյալը ի՞նչ կարծե այսօր, ի՞նչ արժեք ունի ինձ համար այսօր: Եթե երբեք անցալից եկած իմ հայրերես ստացած եմ հարստություն, ունիմ, ատոր վրա ի՞նչ կղնեմ, որ այդ հարստությունը թարմանա, նոխանա և ավելի իմաստավոր դառնա գալիք սերունդների համար:

Ես կուզամ հիմա իմ երկրորդ կետին:

Եթե ձեզմե մեկուն ռումանացի մը հարց տա՝ ձեր երաժշտությունեն ի՞նչ կրնաք հրամցնել, առաջին հերթին պիտի հիշեք հայոց շարականը: Եթե հարց տա ձեզի՝ ճարտարապետությունը ինչո՞վ կարտահայտեք, կտաք իրեն ալբոմ մը, ուր կան եկեղեցիների նկարներ գլխավորապես: Եթե հարց տա ձեզի՝ ի՞նչն է ձեր գրականությունը, ո՞ւմ պիտի ներկայացնեք. անգլիացիին կրնա Եփեսայիքը ըսել, ֆրանսացիին կրնա Վիկտոր Հյուգոն ըսել: Գերմանացիին Գյոթեն կրնա ներկայացնել, ռուսը կրնա Դոստոևսկին ներկա-

յացնել: Ամեն մեկը ունի իր գագաթը: Մենք ո՞վ պիտի ներկայացնենք: Պիտի ներկայացնենք Նարեկացին կամ Խորենացին, կամ Տաթևացին, իսկ վերջին շրջանեն արևելահայ և արևմտահայ մեր գրողները: Եկեղեցին եղած է մաս իբրև մշակույթին կենտրոն: Եվ այդ Եկեղեցին ինքը աստվածաշնորհության զգացումը մեր ժողովուրդին տալով՝ հավիտենական, անխորտակելի արժեքներու հետ կապած է մեր գոյությունը:

Վարդանանց ճակատամարտին երբ Ավարայրի դաշտին վրա՝ Տղմուս գետին եզերքը, ո՛չ եկեղեցի կար քարաշեն և ո՛չ ալ փայտաշեն և ո՛չ ալ սարմարաշեն: Եղիշեն կըսե՝ ամեն մեկ զինվորը ինքն իր հոգիին մեջը Եկեղեցի մըն էր՝ Ներքին Եկեղեցի, հավատքին ներկայությունը և ներգործությունը մարդու մեջ: Եվ այս է Եկեղեցին, որ ինքը իբրև բառ հունարեն բառ մըն է (Էկլեսիա), որ կնշանակե բոլոր հավատացողներու միությունը ի Քրիստոս: Այդ Եկեղեցին ժողովուրդն է: Եվ մենք տեսած ենք, որ եղած է ժամանակ, երբ մեր եկեղեցիները քանդված են: Անապատին մեջ քահանաները եկեղեցի դարձան՝ Տերգորի մեջ: Եկեղեցիները քանդվեցան: Ամբողջ Արևմտահայաստանում գրեթե ամայացած են եկեղեցիները: Շատ եկեղեցիներ գոցվեցան Հայաստանի մեջ Խորհրդային իշխանության ժամանակ: Բայց Եկեղեցին մեռա՞վ: Հոգիներու մեջ մնաց առկա Եկեղեցին, հավատքը և այդ ամբողջությունը միացան իրարու հավատքով: Ես չեմ կրնար մոռնալ, երբեք չեմ կրնար մոռնալ, երբ 1966 թ., մեր Հայաստանն այցելեցի, եպիսկոպոս էի այն ատեն, և գացի, հին եկեղեցիները այցելեցի: Մոռնու եկեղեցին կա՝ Աշտարակի շրջանին մեջ, հարդանոցի վերածված էր, սակայն մայրիկներ տեսա աչքովս, որոնք կերթային, պատին վրա մոմ կվառեին: Բողոքն էր առիկա եկեղեցիին և հավատքին ժխտումին դեմ: Եկեղեցիները իբրև նյութեղեն շենքեր փակված կամ քանդված էին, բայց հոգիներուն մեջ կենդանի էին, բայց երբ հոգիին մեջ Եկեղեցին մեռնի, քարն ալ օգուտ չունի:

600 տարիներն ի վեր Հայոց Եկեղեցին կյանք ունեցած է այս հողին վրա և այսօր ալ այդ կյանքը կշարունակե: Մեր Եկեղեցին ազգին ամբողջ մշակութային կարողությունները իր մեջ միացուցած է: Ասոր համար մեր Եկեղեցին կկոչենք ազգային Եկեղեցի, ոչ թե ազգայնապաշտական Եկեղեցի: Ո՛չ: Եկեղեցին չի կրնար ըլլալ ազգայնապաշտական: Եկեղեցին տիեզերական է: Քրիստոսի ճշմարտությունը հայուն չի պատկանիր միայն, ամբողջին կապականի: Բայց ազգային է, որովհետև այդ հավատքը կարենա՝ հայտվի մեր ազգի մշակույթին մեջեն և կնույնանա մեր ազգին գոյությանը բոլոր տարրերուն հետ: Օր մը, 25 տարի առաջ, երբ այս քաղաքն էի, այն ատեն Հուստինիան Պատրիարքը բաավ, թե Գաբեղին եպիսկոպոս դուր, որ մեր Բուքրեշի և Սիրիոյի դպրեվանքներու և Սինդոնի առջև 7 դաժնաստություններ տվիք, լավ կըլլա, որ հանդիպիք կրոնի ճակարարին, որուն անունն էր Դոկարնի:

Գացի, ինձի ընկերակցող ռումանացի վարդապետը երբ դուրսը մնաց, ես և ինքը իրարու հետ խոսակցելու պահ մը ունեցանք: Եվ հարցուց ինձի, ըսավ ի՞նչպես տպավորվեցար մեր Ռումանիայեն: Ըսը՝ ես երջանկորեն զարմացած եմ: Զարմացած եմ, որ այս քաղաքին մեջ 250 եկեղեցի կա: Զարմացած եմ, երբ տեսա այս վերջերս նոր եկեղեցի մը, որուն հավատացյալ եպիսկոպոսը տարավ ինձի, եկեղեցիի օժմանը: Գմբեթը դուրսեն հսկա ձողով մը, որուն վրա լաթ մը կար, մյուսոնը լաթի վրա դրած էին, եկեղեցու գմբեթը դուրսեն կօծեին: Յ ժամ արարողության մեջ ոտքի կեցած էի և

ռումանացի տիկին մը նորածին երեխան ձեռքին մեջ, երեք ժամ ոտքի վրա այդ երեխան թևերուն վրա ինչպես պահած է: Հիացած էի: Եվ ասանկ բաներ պատմեցի իրեն: Հետո 400 աշակերտ կար Սիրիո դպրեվանքին մեջ, 350 կար այստեղը, Սիրունին ալ եկավ դասախոսության, Սրբազանն ալ կար, ուրիշ պրոֆեսորներ ալ կային, այն ատեն Գոկարոյին ըսի, որ զարմացած եմ: Ասաց այդպես է, երբ ամեն մեկ քար դարձնենք այս երկրին մեջ, տակեն մի եկեղեցի կելլե: Գեղեցիկ պատկեր մըն է: Որ մեկ քար որ դարձնես Ռումանիո մեջ՝ եկեղեցիներ են: Կարծես այս բառերը Հայաստանի համար գրված են: Որ կողմը որ դառնաս Հայաստանին մեջ, Սևանի կղզին երթաս՝ եկեղեցիներ, ձորերը երթաս Սյունյաց աշխարհի՝ եկեղեցիներ: Երթաս մինչև Գյումրի, մինչև Անին, սահմանեն դիտես մյուս կողմը՝ Անիի եկեղեցիներն են: Հետևաբար, ամեն տեղ մեր ազգային գոյության հետ խառնված է մեր Եկեղեցին:

Տեսեք, այսօր Եկեղեցին և պետությունը իրարմե բաժնված են: Ամերիկան կըսե կրոնական ուսումը դուրսը, պետական դպրոցներուն մեջը կրոնական ուսում չկա: Բայց այսօր կըսեն. «Մենք պետք է վերադառնանք կրոնական ապրումներուն, որովհետև մեր սերունդը կերթա մեր ձեռքերեն: Բարոյական չափանիշ չմնաց: Ամբողջ ընկերությունը կխախտի: Եվ եկեղեցին այդ հավիտենական ճշմարտության զանգակն է, որ մեզի կհիշեցնե. «Մարդ ես, Աստուծո պատկեր ունիս քու մեջդ, մի՛ աղարտեք զայն, կենդանական կյանքի մի իջներ, մարդկությունը մարդու մեջ մի սպաներ»: Այս է, որովհետև այդ մարդը Աստծո տիպարով ստեղծված է: Ահավասիկ, բարեկամներս, մեր Եկեղեցին, որ դարերով այս ճշմարտության քարոզողը եղած է, ունեցած է իր վերիվայրումները, իր անկման շրջանները, ասոնք ամեն մեկ հաստատության մեջ կպատանին, բայց ներկայիս մենք կգտնվինք նոր դարձվածքի մը առջև:

Ուրեմն, որպեսզի ձեր մտքին մեջ չկորսվի իմ մտածումներուս թելը, պիտի ըսեմ. առաջին կետը, որ ըսի, անցելապաշտության հանդեպ մեր վերաբերումին ճիշտ ըմբռնումն է: Երկրորդը՝ Եկեղեցին ինչ ըլլալն է: Երրորդը՝ Հայ Եկեղեցիին հայ կյանքին մեջ ինչ ըլլալն էր: Հիմա կուգանք չորրորդ կետին, այս է: Ո՞ր ենք այսօր իբրև Եկեղեցի: Նոր կարթննանք այն կացութենեն, ուր կըսվեր.

— Իրավունք չունիս եկեղեցիները բանալ, իրավունք չունիս քրիստոնեական դաստիարակություն տալ, իրավունք չունիս դպրեվանք բանալ, իրավունք չունիս կրոնական թերթ հրատարակել:

Ըսվեցավ, և մենք ալ երկար տարիներ այդ ճեշումին տակը թմբիկի պես թմբեցանք, և հիմա, հազար փա՛ռք Աստուծո, մեզ ոչ որ կա ըսող, թե ազատ չես: Մենք ենք ըսողը, որ ազատ ենք:

Բարեկամներ, ես պատմություն շատ կարդացած եմ, օտար ազգերու պատմությունը, մյուս Եկեղեցիներու պատմությունը, իմ ազգի պատմությունը: Եվ ինչպես կզգամ այսօր, սկսելով առաջին դարերեն մինչև այսօրը, մենք բախտորոշ, կկրկնեմ բառս, բախտորոշ դարձվածքի առջև կգտնվինք: Այսօրը, այս տարիները, որ տրվեցան մեզի՝ 1988 թ. ապրիլն, ասոնք մեզի համար բացառիկ նշանակություն ունեցող տարիներ են: Եվ, հետևաբար, մեր Եկեղեցին կոչված է մեր նորաստեղծ անկախ պետությանը խիղճը ըլլալու, սիրտը ըլլալու և բարոյական վերականգնումին քարոզիչը դառնալու Հայաստանին մեջ:

Այլևս ես հպարտանալու պետք չունիմ Հռիփսիմեի տաճարին գեղեցկությանմբ: Անհկա իր կարգին: Ես պետք ունիմ Հռիփսիմեի տաճարը ժողովրդի համար հոգեկան սնուցումի աղբյուրի վերածել: Քարերեն չէ, որ պիտի հավատք առնե այլևս մարդ: Աստուծո խոսքը պետք է քարոզվի: Մարդու պետք ունինք, մարդո՛ւ: Ուրախ եմ ձեզի ըսելու, որ մեր մեջ, Մայր Աթոռին մեջ, երիտասարդ նոր սերունդ մը կա և այդ սերունդը առավել արթնացած է իր պարտավորությանը դիմաց և ահավասիկ հոգևոր ճեմարանը 97 աշակերտներով և ուրիշ այլ փոքր դպրեվանքեր և դպրանոցներ:

Հոգևոր արթնություն մը կա, նոր գիտակցություն մը կա և մեր Եկեղեցին կոչված է այդ գիտակցությունը աշխուժացնելու, ժողովուրդի կյանքին մեջ գործոն հեղափոխիչ, բարեփոխիչ ուժի վերածելու: Պիտի երթալ ժողովուրդին, չսպասել, որ ժողովուրդը մեզի գա: Հիսուս ծովուն ափը գնաց, նավակին վրա ելավ, նավակեն խոսեցավ: Լեռը ելավ, լեռան վրայեն խոսեցավ, փողոց իջավ, փողոցին մեջ խոսեցավ, տաճար գնաց, տաճարին հրապարակին մեջ խոսեցավ: Տուները այցելեց, տուներուն մեջ խոսեցավ: Աստված գնաց դեպի ժողովուրդը, որպեսզի ժողովուրդը գա դեպի Աստված:

Մենք այսօր կոչված ենք մեր սլաոմության դարձակետային այս հանգրվանին ամբողջական, անվերապահ մասնակցություն բերելու մեր ազգի, Եկեղեցիի կյանքին մեջ, այստեղ, կա՛մ Հայաստանի մեջ, կա՛մ Ամերիկայի մեջ, կա՛մ Եվրոպայի մեջ, կա՛մ Հնդկաստանի մեջ, կա՛մ Ավստրալիայի մեջ: Եթե ես ինձի իրավունք տամ մեր քրիստոնեության կողմից մահացու անվանվող յոթ մեղքերուն վրա մեկ հատ ավելցնել, այն կըլլա անտարբերությունը:

Ասիկա մեղքերուն մեղքն է: Եվ ինչ որ կըսե Եզնիկ մեր մատենագիրը. «Անգործ մեղուն ավելի վատ է, քան խայթող պիծակը»: Խայթող պիծակը գոնե կխայթե, մեկը կարթնցնե: Իր չարությամբը կրնա բարիք մը գործել: Իսկ անգործ մեղուն, որ ոչ մեղր կարտադրե, ոչ ալ ուրիշ գեղեցկություն մը կշինե, անոր գոյությունը ինչո՞ւ համար է: Հետևաբար, այս օրը կանչված օր մըն է մեզի: Եվ ինձմե սկսյալ, իբրև կաթողիկոս, իբրև ծառաներուն ծառա, Սրբազանեն սկսյալ, մեր պետական, մեր քաղաքական, մեր գրական, մշակութային բոլոր այս անձերեն սկսյալ մինչև ամենեն բարձրը, մինչև բանվորը, մինչև աշխատավորը, մինչև արհեստավորը մասնակցին: Այդ մասնակցությունն է, որ եռանդ կուտա:

Ազգի մեջ մեկը չկա, որ տեղ չունենա: Ո՞վ ըսավ, որ աթոռին վրա նստողն է ամենակարևորը: Ծակատեն կհամբուրեմ այն մարդը, որ կերթա, եկեղեցին կավլե, և չեմ կրնար արժեք տալ այն ժողովականին կամ այն հոգևորականին, որ իր պարտականությունը չի կրնար կատարել: Աշխատանքի տեսակը չէ, որ աշխատանքին արժեքը կշինե: Ոգին, որով աշխատանքդ կընես, այդ է կարևորը: Ի՞նչ կընես ես, Դանիել Վարուժան մը, կա՛մ գրողները, կա՛մ հոգևորականները, որ մեծ-մեծ բաներ կգրեն, եթե գրաշարը չըլլա, տպողը չըլլա, ձեռքը սևին մեջ խառնողը, մեղանին մեջ ձեռքովը թաթխվող և գիրքը կազմողը: Ով պիտի Շնորհալիին գրքերը, Նարեկացիին գիրքը մեզի հասցներ, եթե երբեք այդ գրիչները չըլլային, որ գիրքը տպագիրի պես, ինչպես տեսաք երեկ վերը, չհասցնեին մեզ մեր ձեռագրերը, կաղքատանայինք:

Մեզի համար այսօր կմնա մեկ հրամայական, միության հրամայականը: Եկեղեցին՝ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսության իր կենտրոնով, մեր Հայրենիքը՝ իր վերանկախացյալ պետականու-

թյամբ, մեր բոլոր գաղութները, առանց խտրության: Կարենանք ներդաշնակ միասնությամբ աշխատանքի լծվիլ: Ես լավ գիտեմ, որ այս իմ ըսածս կրնա իդեալական թվիլ ձեզի, մարդ ենք, թերություններ ունինք, միությունը միշտ չենք կրնար արտահայտել: Այս բոլորը գիտեմ, այս բոլորի մեջեն անցեր եմ: Բայց հիմա հարց մը տամ: Հո՞նքը պիտի շտկենք, թե աչքը պիտի քանդենք:

Գիտեմ, ես ձեր ցավն ալ գիտեմ, որովհետև այդ ցավին մեջեն անցած եմ: Լեզուն պահելը, ես գիտեմ, դժվար է ձեզի համար: Ես ապրած եմ Ամերիկա, եղած եմ Անգլիա: Տեղ եղած է, որ ես եղած եմ բեմեն, ֆրանսերեն, անգլերեն լեզուներով խոսելու հարկադրված եմ և կհասկնամ Սփյուռքին մեր այս ցավը: Ծովուն մեջ ինկեր ենք, պետք է անպայման թաց ըլլանք, չենք կրնար բյուրեղ ըլլալ: Այս բոլորը գիտեմ, բայց ճիգ մը պետք է: Ավելին, քան ինչ որ Ռումանացին կըներ, ավելին, քան ինչ որ ֆրանսացին: Ես իմ աշակերտներուս Անթիլիասի մեջ նույն քանը կըսեի. «Տղաքս, եթե դուք ձեր կյանքերը պիտի չափեք Լիբանանցիի կյանքին չափովը, չենք կրնար հայ մնալ: Անկե ավելի քան մը պետք է ընենք, որ հայ մնաք:

Խորունկ մտածում է, թե մայրենի լեզուն ունեցող գերի ժողովուրդները կնմանին բանտարկյալի մը, որն իր ձեռքի մեջը ունի, սակայն, բանտի բանալին: Ուրեմն, երբ որ մենք օտար լեզու միայն գիտնանք և հայերեն լեզու երբեք չգիտնանք, կնմանինք օտարի բանտին մեջ գտնվող անձի: Բայց երբ որ մենք սկսինք հայերենը քիչ թե շատ սորվիլ, այն ատեն բանալին կունենանք բանտեն դուրս գալու և մեր ազատությունը, իբրև հայ, գտնելու: Շատ խորունկ մտածում մըն է: Ես գիտեմ, ես ալ արտասահմանցի՝ հայ եմ: Այսօր իմ եղբորս գավակները, ես ուրիշը չեմ կրնար մեղադրել, դժվարությամբ հայերեն կխոսին: Օտար երկիր է, բայց կխոսին, քիչ թե շատ կխոսին:

Երիտասարդ տղա մը կար Ամերիկայի մեջ, որուն ծնողքը՝ հայրը, մայրը, ինծի բարեկամ էին, և հաճախ իրենց տունը կերթայի: Հորը և մորը տագնապը այն էր, որ իրենց գավակը չի կրնար հայերեն խոսիլ: Շատ կսիրեր ինծի այդ գավակը: Ես ալ համոզեցի, սակայն օգուտ չըրավ: Չէր կըրնար: Հանկարծ օր մը այդ տղան թելեֆոն ըրավ ինծի Նյու Ջերսիեն Նյու Յորք, թե այսօր, Սրբազան, մեր տունը պիտի գաս, շատ կարևոր խոսելիք ունիմ քեզի»:

Ըսի՝ հաշրիկիդ տուր խոսիմ հետը: Ըսավ, որ ես ալ չգիտեմ, այս տղան քան մը կըլլա կոր, եկուր, Սրբազան: Ես ալ գացի: Ինչ ընեի:

Այսօր, ըսավ, դպրոցի մեջն էի, և բոլորն ալ ամերիկացի էին: Եվ դաս կառնեինք: Եվ դասագիրքը բացավ ուսուցիչը, երկու էջի վրա տեսա Անիի եկեղեցին էր: Եվ որովհետև Հայաստանի ճարտարապետություն, Հայաստան էին ասում, ամբողջ աշակերտները՝ 38 հոգի, ինծի նայեցան: Ես կեդրոն դարձա: Ես հպարտ էի զգում ինձ, որ իմ ազգս այսպես ճանչցրեց: Հիմա, ըսավ, ինծի գիրք տուր ես հայերեն պիտի սորվիմ: Եվ հիմա ուրախ եմ ըսելու, որ մեծցած է բավական և հիմա կխոսի և իր քույրն ալ արդեն կխոսի և Հայաստան կուգան երբեմն էլ՝ իրենց ծնողքին հետ: Վերանորոգվեցավ: Վերանորոգման պահն է, եղբայրներս, քույրերս, ամենքիս համար ալ:

Երեկ այցելեցի ձեր ննջեցյալներին, գացի գերեզմանատունը և այնտեղ ոչ թե մահը տեսա, այլ կյանքը: Կյանք մը, որ գերեզմանով չի փակվիր: Ես կշնորհավորեմ բոլորդ, որ այդքան մեծ հարգանք կուտաք ձեր ննջեցյալներուն: Անոնք կխոսին ձեզ հետ և կուզեն, որ ինչ որ անոնք ըրին, այն ատեն, երբ շատ դժվար պայմաններու տակ էին, մենք, որ հիմա ավելի դյու-

րին պաշմաններու տակ ենք, ընդունինք, ավելին ընելու կոչված լինինք: Եթե կուգեք գիրենք հարգել, կյանքով հարգեք և ոչ թե միայն անցյալը պաշտելով, անցյալով հպարտանալով: Այս էին իմ քանի մը մտածումները, որ այսօր ձեզի հետ բաժնեցի:

Ռումանիո այս այցելությունն առաջին հանգրվանն է: Առաջին հանգրվան կըսեմ, որովհետև կհուսամ, կաղոթեմ, որ ասիկա առաջինը և վերջինը չըլլա: Ուրիշ անգամ մը գալու առիթը ես կունենամ: Երկրորդ անգամ գամ այստեղ, ոչ թե երբեք, այլ երբ գամ, այն ատեն Մոլդավա և Սուչավա անպայման պիտի երթամ: Վերադառնալով մեր բոլորի հոգևոր տունը եղող Ս. Էջմիածին, կուգեմ որ բոլորդ ալ գիտնաք, որ այնտեղ իմ աղոթքներուս մեջ դուք ներկա պիտի ըլլաք անպայման:

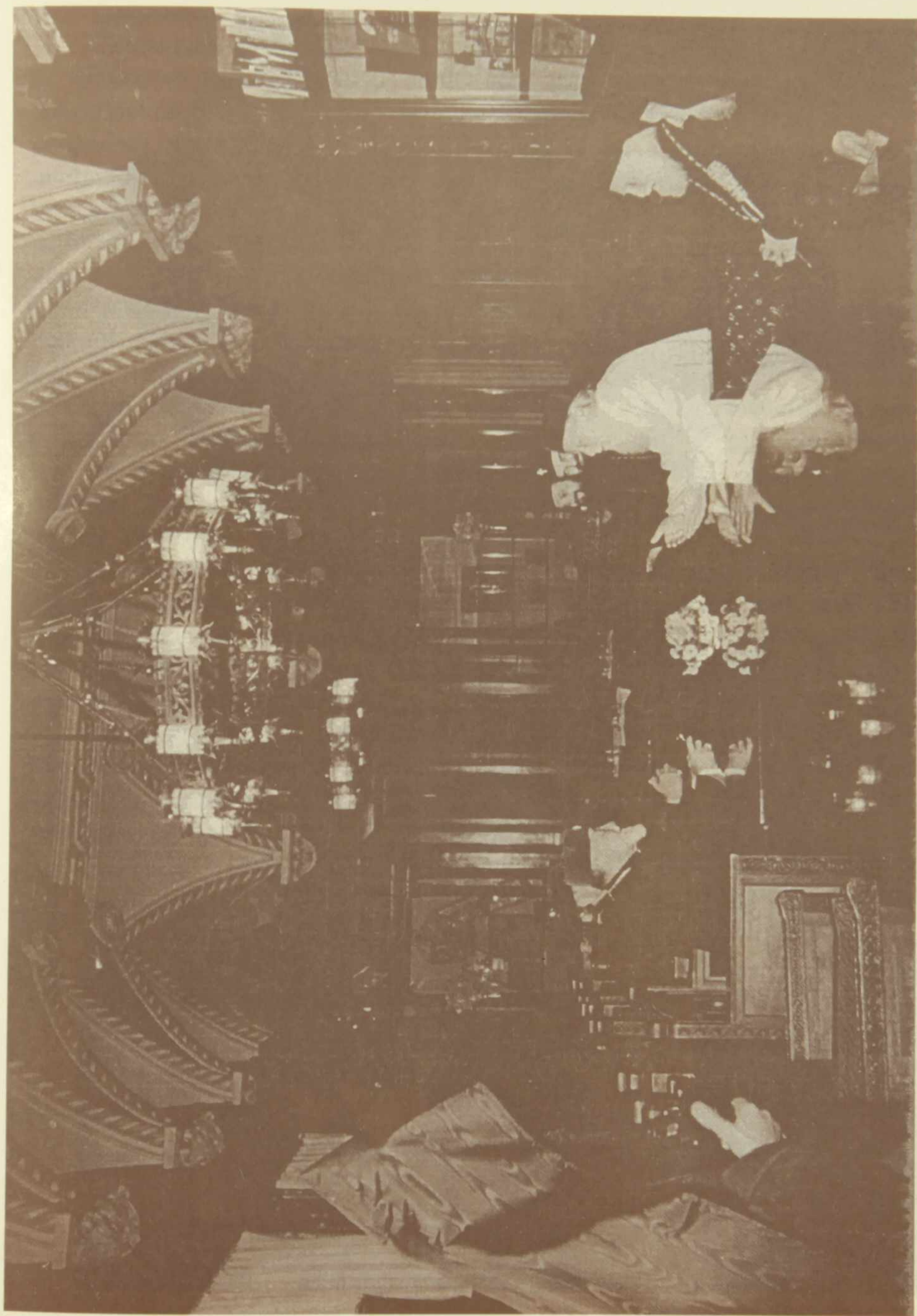
Այնուհետև Վեհափառ Հայրապետը պատասխանեց դասախոսությանը ներկա գտնվողների հարցերին, որից հետո հարցազրույց ունեցավ Ռումինիայի ազգային ոստիկանության համար:

Իսկ ավելի ուշ, ժամը 20.00-ին, Վեհափառ Հայրապետն իրեն ուղեկցող շքախմբի կազմով հյուրընկալվեց Ռումինիայում Լիբանանի դեսպան Էմիլ Պետրանի տանը: Այստեղ դեսպանը հակիրճ և բովանդակալից միճառով բարձրորեն գնահատեց Վեհափառ Հոր բազում ծառայությունները Լիբանանին և կարևորեց դերը լիբանանահայ գաղութի: Վեհափառն իր պատասխան խոսքի մեջ շեշտեց այն իրողությունը, որ Սիրիան և Լիբանանը, հայության դեմ գործված ցեղասպանությունից հետո, եղան առաջին օրրանը կամ օջախը հայության վերականգնումին Սփյուռքում:

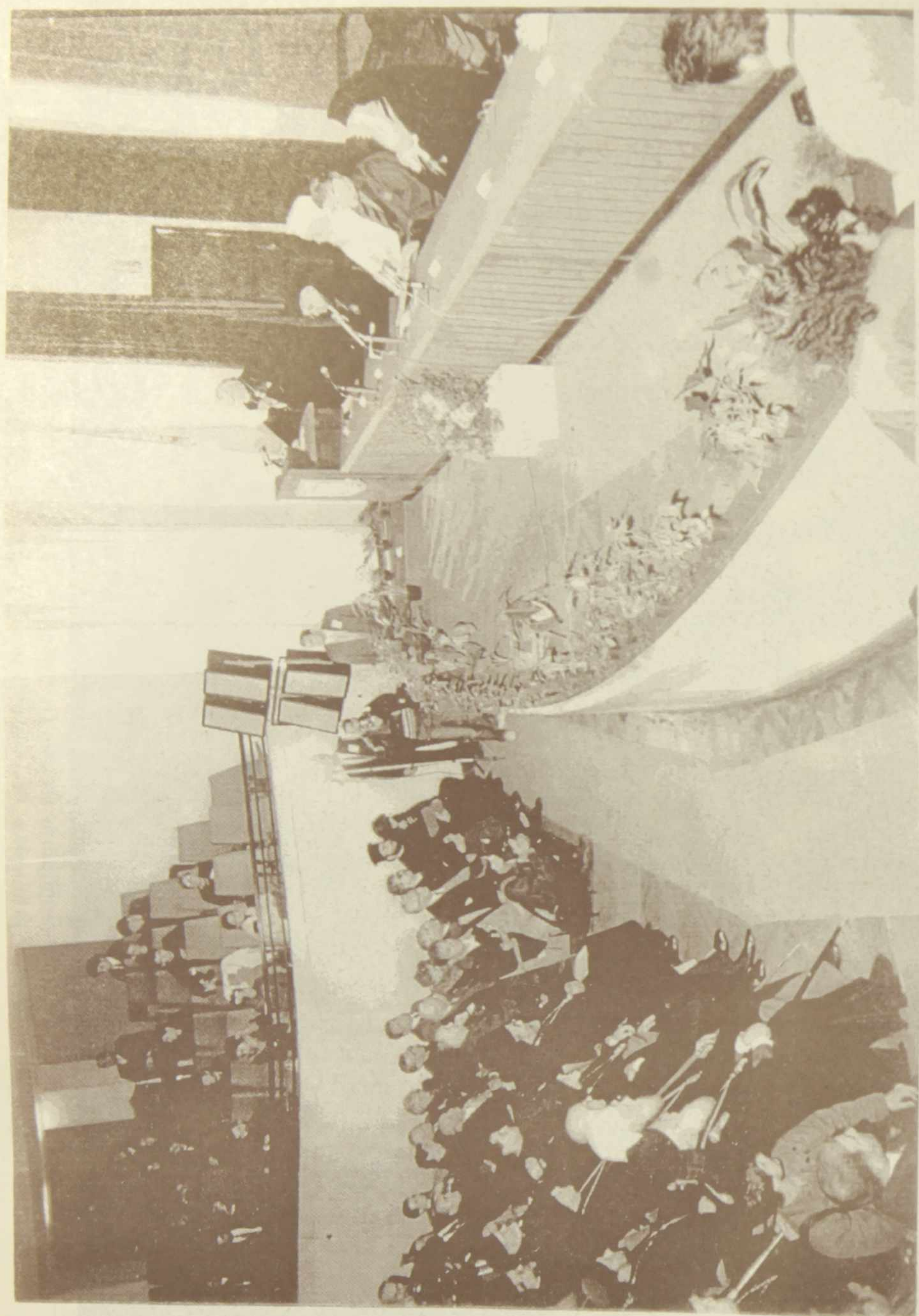
ՆՈՅՆՄԱՆԵՐ 1

Օրվա երկրորդ կեսին, ժամը 13.00-ին, Ամենայն Հայոց Հայրապետն իր շքախմբի մյուս անդամների հետ հրավիրվեց Ռումին Եկեղեցու Պատրիարքարան, հրաժեշտի և բարի ճանապարհի ճաշի: Ծաշին ներկա էին Օրթոդոքս Եկեղեցու պետ Ալեքսանդրիայի Պարթենիոս Պատրիարքը, Բուլղարիայից՝ Մաքսիմ Պատրիարքը, այլ ներկայացուցիչներ ու հյուրեր, Ռումին Օրթոդոքս Եկեղեցու Սինոդի անդամներ: Ներկա էին նաև պաշտոնական անձինք, ինչպես Ռումինիայի նախագահ Իոն Իլիեսկույի ներկայացուցիչ՝ տիար Պ. Օպուկին, կրթական գործոց նախարար Իլին Ֆոնորան, Ռումինիայում ՀՀ արտակարգ և լիազոր դեսպան տիար Գևորգ Ղազինյանը, Ռումինահայ համայնքի Մշակութային Միության նախագահ պրն. Վարուժան Ռսկանյանը: Ծաշից հետո Պատրիարք Թեոկթիստն իր ընդունարանում առանձին հանդիպում ունեցավ Հայոց Հայրապետ Գարեգին Ա. Կաթողիկոսի հետ: Շուրջ 40 րոպեների շերմ եղբայրական մթնոլորտի ընթացքում հրաժեշտի և բարի ճանապարհի խոսքերի փոխանակումից հետո, Թեոկթիստ Պատրիարքն իր և ռումինական ժողովրդի գոհունակությունը հայտնեց Հայոց Հայրապետին, Ռումինիա իր անդրանիկ այցելության համար: Խոսվեց նաև երկու Եկեղեցիների փոխհարաբերությունների զարգացման մասին:

Ապա Վեհափառ Հայրապետը, ի նշան եղբայրության և սերտ համագործակցության Թեոկթիստ Պատրիարքին նվիրեց Ս. Էջմիածնի Էմալագարդ արձաթյա սկին:

Ռումինիայի Օրբոյրս Եկեղեցու Պատրիարքանուն
Թեոկրիս Պատրիարքի հետ հանդիպման դահլիճ

Առմինիայի ղեական համալսարանում Թեոֆիս Պատիարին
դասվալոր դիտարկելու արարողության ընթացքում

ՆԱՅԵՄԲԵՐ 2

Վ Ե Ր Ա Դ Ա Ր Զ

Հինգշաբթի, նոյեմբերի 2-ին, առավոտյան ժամը 10.30-ին, Գարեգին Ա Վեհափառ Հայրապետը և Ռումին Օրթոդոքս Եկեղեցու պետ Թեոկրիստ Պատրիարքը, Հայ և Ռումին Եկեղեցիների հոգևորականներից կազմված թափորով, «Ուրախ լեր Ա. Եկեղեցի» շարականի երգեցողությամբ, հանդիսավոր մուտք գործեցին հայոց առաջնորդանիստ եկեղեցի: Այստեղ երկու Եկեղեցիների պետերը իրենց օրհնությունը բաշխեցին ներկա հավատացյալներին և, եղբայրական ջերմ խոսքերի փոխանակումից հետո, ուղևորվեցին դեպի Բուխարեստի օդանավակայան:

Թեոկրիստ Պատրիարքի հետ միասին ողջերթի էին եկել պատրիարքական փոխանորդ եպիսկոպոս Նիֆոն, Ռումին Եկեղեցու բարձրաստիճանի ալլ հոգևորականներ, ինչպես և Ռումինիայում Հայաստանի Հանրապետության դեսպան տիար Գ. Ղազինյանը, Ռումինիայում Լիբանանի դեսպան տիար Էմիլ Պետրանը և ուրիշներ:

Ռումինիայի տեղական ժամանակով ժամը 12.00-ին, օդանավը թռիչք առնելով հասավ Երևանի «Զվարթնոց» օդանավակայան, տեղական ժամանակով 16.30-ին:

Վեհափառին դիմավորելու էին եկել Մայր Աթոռի դիվանապետ Գերաշնորհ Տ. Ներսես արքեպիսկոպոս Պողապալյանը, ՀՀ նախագահ պրն. Լևոն Տեր-Պետրոսյանի աշխատակազմի ղեկավար Շահեն Կարամանուկյանը, կրթության գործոց պետական խորհրդի նախագահ Լազար Սուջյանը, միաբան հայրեր և Մայր Աթոռի վարչակազմի ավագ անդամներ:

Օդանավակայանից Վեհափառն առաջնորդվեց Ա. Էջմիածին: Մայր տաճարում գոհաբանական աղոթք մատուցվեց, որի ավարտին Վեհափառն իր տպավորությունները հաղորդեց ողջ միաբանությանը և հոգևոր ճեմարանի սաներին:

ԱՐՏԱԿ ԱԲԵՂԱ ՏԻԳՐԱՆՅԱՆ

